

086-1

Eerste proeve Omgevingsvisie 2040

Gemeente Wassenaar

colofon

projectnaam
Eerste proeve Omgevingsvisie 2040

datum
8 mei 2024

projectnummer
P06368

opdrachtgever
Gemeente Wassenaar

BRO
projectleider
BvW

projectteam
IBo

bron kapt
BRO

review
IBo

Boscheweg 107
5282 WV Boxtel
+31 (0)411 850 400
info@bro.nl
www.bro.nl

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	4	6.4	Water	22
			6.5	Klimaatadaptatie	23
			6.6	Inspirerend cultureel erfgoed	24
2	Inleiding	6	7	Leefbaar en aantrekkelijk wonen	27
	2.1	Aanleiding	6		
	2.2	Meerwaarde Omgevingsvisie (doelstelling)	6		
	2.3	Proces	7		
	2.4	Opbouw van de Omgevingsvisie (leeswijzer)	7		
3	Strategie en sturing	8	8	Economisch vitaal	29
	3.1	Wettelijk kader	8	8.1	Bruisend centrum
	3.2	Sturingsfilosofie	10	8.2	Recreatie in Wassenaar
	3.3	Methodiek	10	8.3	Aantrekkelijk vestigingsklimaat
	3.4	Instrumenten van de omgevingswet	10		
	3.5	Beleidscyclus van de omgevingswet	11		
4	Verhaal van Wassenaar	13	9	Bereikbaar en toegankelijk	32
	4.1	Introductie	13	9.1	Een veilig en bereikbaar Wassenaar
	4.2	Wassenaar se kernwaarden	13		
	4.3	Samenvatting cultuurhistorie	13		
	4.4	Samenvatting van de karakteristieke ontwikkeling van Wassenaar	15		
	4.5	Kernwaarden ruimtelijke hoofdstructuur	15		
5	Wassenaar: Koesteren, Vernieuwen, Samenwerken	17	10	Duurzaam en energieneutraal	34
	5.1	Wassenaar: Koesteren...	17	10.1	Duurzaamheid
	5.2	Wassenaar: Vernieuwen...	17		
	5.3	Wassenaar: Samenwerken...	17		
6	Waardevol groen, erfgoed en klimaatadaptief	20	11	Gezond en veilig	39
	6.1	Natuur	20	11.1	Zorg
	6.2	Landschap	20	11.2	Sport en gezondheid
	6.3	Openbare ruimte	21	11.3	Gemeentelijke accommodaties
				11.4	Onderwijs
				11.5	Kunst en cultuur
				11.6	Inclusiviteit
				11.7	Nieuwe vraagstukken
			12	Verantwoording en vervolg	43
			12.1	Participatie en inspraak	43
			12.2	Omgevingsvisie dagvers houden	43
			12.3	Integraal werken met de Omgevingsvisie	43
			12.4	Wel of geen plan-mer procedure	43
			12.5	Toepassing milieu beginselen	43
			12.6	Kostenverhaal	44

Bijlagen

- Bijlage 1 - Dragende ruimtelijke structuren Wassenaar
- Bijlage 2 - Beleidsdocumenten Omgevingsvisie

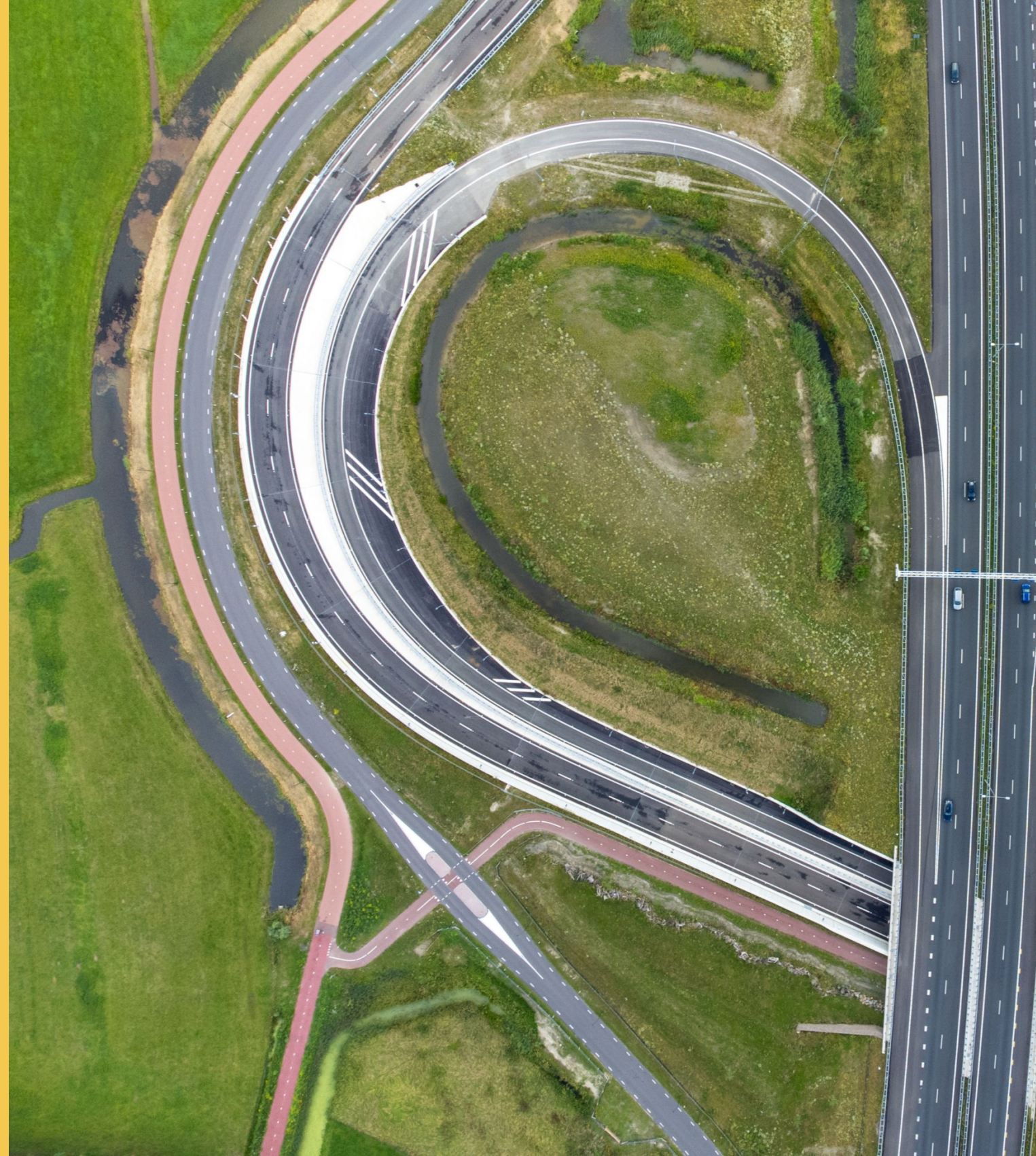
1 Samenvatting

We gaan uit van onze eigen kwaliteiten en groen is onze grootste kracht. We kiezen in deze Omgevingsvisie daarom voor een groene koers. Wassenaar is een prachtig dorp met een geheel eigen karakter. Het dorp heeft een overdadig groene omgeving met uitzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Onze omgeving bezit een van de grootste biodiversiteit van Nederland. Het afwisselende landschap Duin Horst & Weide met als groene ruggengraat de landgoederenzone wordt door bewoners én bezoekers zeer gewaardeerd en gebruikt. De meeste van deze kwaliteiten zijn al eeuwenlang aanwezig en dienen ook voor toekomstige generaties duurzaam behouden te blijven. Maar dat gebeurt niet vanzelf. Er moet ook ruimte zijn voor initiatief. We moeten zorgen dat we optimaal gebruikmaken van de ruimtelijke mogelijkheden die Wassenaar biedt. Alleen zo houden we ons dorp vitaal en behouden we onze aantrekkelijke leefomgeving.

In Wassenaar koesteren we met trots onze geschiedenis en kwaliteiten. Maar koesteren betekent voor ons niet stilstaan; integendeel, we kijken bewust vooruit. We gaan de veranderingen die noodzakelijk zijn om ons goed voor te bereiden op de toekomst niet uit de weg. Onze koers is toekomstbestendig en groen. Deze veranderingen zien wij als kansen om ons aan te passen en ons te ontwikkelen, maar we verliezen daarbij nooit het unieke karakter van onze gemeente uit het oog. Elke stap die we zetten naar de toekomst, doen we weloverwogen en met zorgvuldige afwegingen. We streven ernaar om in balans te blijven, zodat we niet alleen vooruitgang boeken, maar we doen dit op een manier die onze gemeenschap en haar bijzondere eigenschappen intact houdt. Met deze benadering zorgen we ervoor dat we duurzaam en veerkrachtig de toekomst tegemoet treden, terwijl we tegelijkertijd de kern van ons unieke dorpse karakter behouden. Zo zijn we wendbaar en toch koersvast

Achtergrond

2 Inleiding

2.1 Aanleiding

We willen als gemeente Wassenaar goed voorbereid zijn op de toekomst. We hebben geen glazen bol om de toekomst te voorspellen, maar we vinden het wel belangrijk om de gewenste koers voor Wassenaar vast te leggen. Aan de hand van deze koers kunnen we gericht aan de slag gaan met de uitwerking van beleid, of een afweging maken in projecten. Deze koers leggen we vast in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie omvat de hoofdlijnen van de ontwikkelingsrichting van de gemeente voor de langere termijn en beslaat alle thema's die belangrijk zijn voor de leefomgeving. Een Omgevingsvisie is alleen bindend voor de bestuurslaag die de visie vaststelt. In dit geval dus de gemeente Wassenaar. Als we in dit stuk refereren aan 'we', bedoelen we daarmee de gemeente Wassenaar. Het is onder de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden verplicht dat iedere overheid een Omgevingsvisie opstelt voor haar gehele grondgebied.

2.2 Meerwaarde Omgevingsvisie (doelstelling)

We streven naar een breed gedragen, gebiedsdekkend ruimtelijk afwegingskader voor Wassenaar. In deze Omgevingsvisie geven we nut en noodzaak aan van het duurzaam behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar voor volgende generaties. Er is uiteraard ook ruimte voor ontwikkelingen. Met deze Omgevingsvisie nodigen we partijen uit te investeren in Wassenaar. De Omgevingsvisie vormt een richtinggevend kader dat kansen biedt voor ambities van initiatiefnemers. Binnen de Omgevingsvisie is een heldere balans aanwezig tussen het uitstippelen van een concrete ruimtelijke koers en tegelijkertijd de benodigde flexibiliteit om in te spelen op toekomstige trends en ontwikkelingen. Daar zit voor ons de meerwaarde van deze Omgevingsvisie.

2.3 Proces

Omdat de Omgevingsvisie zo veelomvattend is, willen we al lerend stappen zetten. We hebben in Wassenaar veel recente beleidsstukken die nog best een tijdje meekunnen, waaronder onze structuurvisie ‘Wassenaar 2025 – Landgoed aan zee’. Daarom zijn we aan de slag gegaan met een eerste proeve van het concept Omgevingsvisie op basis van bestaand beleid. We doen dit aan de hand van twee pijlers: het bestaande beleid en wettelijke kaders en de trajecten van de gebiedsvisies.

De **eerste pijler** onder de Omgevingsvisie is het bestaande beleid en de wettelijke kaders. We kijken hiervoor naar ons lokale en regionale beleid. Denk bij regionaal beleid aan beleid van bijvoorbeeld de provincie en beleid dat we gezamenlijk met andere partijen opgesteld hebben. We bouwen de hoofdlijn van deze Omgevingsvisie op met beleidsstukken die reeds door de gemeenteraad vastgesteld zijn. Voor deze beleidsstukken heeft destijds participatie plaatsgevonden. Bijvoorbeeld door middel van interviews, enquêtes en door bijeenkomsten met bewoners en organisaties te organiseren. Als deze hoofdlijn nog actueel is, dan nemen we deze over in de Omgevingsvisie. Als de hoofdlijn niet meer actueel is, bijvoorbeeld doordat er op een onderwerp nieuwe vraagstukken op ons afkomen, dan agenderen we dit als een actie voor de toekomst. In sommige gevallen kan het zo zijn dat het wettelijke kader veranderd is sinds we een beleidsstuk vastgesteld hebben. Als deze verandering relevant is voor de Omgevingsvisie nemen we de hoofdlijn hiervan op. Zo krijgen we een ‘beleidsneutrale’ Omgevingsvisie met de strategische doelstelling van de gemeente. De beleidsdocumenten die zijn gebruikt als input voor deze Omgevingsvisie zijn terug te vinden in bijlage 2.

De **tweede pijler** is het gebiedsgericht werken. Per gebied kijken we wat het aankan en wat aandachtspunten en kansen zijn. Dat kan op het niveau van een straat zijn, een gebied zoals ons centrum, maar ook een hele wijk of de hele gemeente. We zien in Wassenaar in een viertal sleutelgebieden opgaven op ons afkomen die we integraal oppakken in

een gebiedsvisie. We merken dat we in deze gebieden goed aan de slag kunnen met de opgaven die in een specifiek gebied spelen en dat de participatie met de belanghebbenden mooie resultaten oplevert. We werken namelijk samen op een schaalniveau waar veel belanghebbenden ook actief zijn. De kennis die we opdoen in de gebiedsvisies en andere trajecten in het gebiedsgericht werken evalueren we. Deze kennis gebruiken we indien nodig om onze Omgevingsvisie in de toekomst verder te verbeteren. In Wassenaar geloven we dat de kracht van onze programma’s ligt in een gebiedsgerichte aanpak, waarbij we niet alleen vanuit beleid werken, maar ook nauw aansluiten bij de specifieke behoeften en wensen van elke wijk en buurt. Gebiedsgericht werken betekent dat we samen met bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden kijken naar wat er speelt in verschillende delen van onze gemeente. Deze aanpak stelt ons in staat om lokaal maatwerk te leveren en snel in te spelen op specifieke uitdagingen en kansen. We gaan binnen het gebiedsgericht werken in de volgende vier verschillende gebieden aan de slag:

- Groene Zone (traject loopt reeds)
- Zuidrand (traject loopt reeds)
- Strand (traject loopt reeds)
- Dorp

2.4 Opbouw van de Omgevingsvisie (leeswijzer)

De Omgevingsvisie voor Wassenaar hebben we opgebouwd in een aantal delen:

- **Achtergrond**
 - *H1 Samenvatting*
 - *H2 Inleiding*
 - *H3 Strategie en sturing* – binnen welke wettelijke kaders en met welke sturingsfilosofie hebben we deze Omgevingsvisie opgesteld?
- **Visie**

- *H4 Verhaal van Wassenaar* – hoe heeft Wassenaar zich historisch ontwikkeld en op welke kwaliteiten zijn we trots? Wat willen we richting de toekomst beschermen?
- *H5 Wassenaar: koesteren, vernieuwen, samenwerken.* – wat is de visie voor Wassenaar op hoofdlijnen
- **Thematische uitwerking** – wat is de visie voor Wassenaar uitwerkt naar de belangrijkste thema’s
 - *H6 Waardevol groen, erfgoed en klimaatadaptief*
 - *H7 Leefbaar en aantrekkelijk om te wonen*
 - *H8 Economisch vitaal*
 - *H9 Bereikbaar en toegankelijk*
 - *H10 Duurzaam en energieneutraal*
 - *H12 Gezond en veilig*
- **Verantwoording**
 - *H12 Verantwoording en vervolg* – belangrijke organisatorische aspecten voor de totstandkoming van deze Omgevingsvisie, of het vervolg.

3 Strategie en sturing

3.1 Wettelijk kader

In Nederland hebben we veel verschillende wetten en regels voor onze leefomgeving. Om het eenvoudiger en overzichtelijker te maken, is op 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking getreden. De Omgevingswet biedt meer ruimte voor inbreng en ideeën vanuit inwoners en ondernemers en biedt kansen voor kortere procedures. Iedere gemeente in Nederland moet op basis van de nieuwe Omgevingswet een Omgevingsvisie opstellen. De Omgevingsvisie geeft aan hoe we voor een langere periode willen omgaan met de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en de hoofdzaken voor het te voeren integrale beleid in de fysieke leefomgeving. Integraal houdt in dat de visie betrekking heeft op alle terreinen van de fysieke leefomgeving. Denk hierbij aan gebouwen, wegen, water, bodem, landschappen, natuur en erfgoed. Een Omgevingsvisie is zelfbindend voor de bestuurslaag die hem vaststelt. Dus in dit geval de gemeente Wassenaar.

Volgens de Omgevingswet moet de Omgevingsvisie in elk geval het volgende beschrijven:

- de grootste kwaliteiten van de leefomgeving;
- de plannen voor ontwikkeling;
- de hoofdlijnen van het beleid.

De Omgevingsvisie is het sturingsinstrument van de gemeenteraad, om vooraf kaders te geven aan de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Niet al het beleid hoeft in de Omgevingsvisie een plek te krijgen. Daarmee zou de Omgevingsvisie te omvangrijk worden. Voor sommige onderwerpen die meer detaillering of tijd behoeven, agenderen we in de

Omgevingsvisie dat we hier in de toekomst mee aan de slag gaan. Deze uitwerking kan dan later een plek krijgen in een beleidsstuk onder de Omgevingsvisie, zoals een gebiedsprogramma of een thematisch programma.

3.2 Beleid Rijk en Provincie Zuid-Holland

Het Rijk en de provincie Zuid-Holland hebben ook zelf een omgevingsvisie. Voor het Rijk is dat de NOVI en voor de provincie Zuid-Holland. De provincie heeft daarnaast de Ruimtelijke koers toekomstbestendig Zuid-Holland.

3.2.1 Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

In het kader van de Nationale Omgevingsvisie zijn de programma's NOVEX en Mooi Nederland opgesteld. De uitkomsten van deze programma's moeten leiden tot nieuwe aangescherpt nationaal ruimtelijk beleid. Hiervoor is ook een voorontwerp Nota Ruimte opgesteld. Deze schetst eerste ruimtelijk vertaling van de opgaven van Nederland naar 2050 met een doorkijk tot 2100.

Voorontwerp Nota Ruimte (juni 2024)

Het voorontwerp Nota Ruimte gaat uit van de volgende rechtvaardige keuzes:

- Recht doen aan de volgende generaties: keuzes niet uitstellen en afwentelen;
- Recht doen aan schaarste in ruimte;
- Recht doen aan eigenheid en specifieke gebiedskenmerken.

staan 3 bewegingen centraal:

- 1) Beweging naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur.
- 2) Beweging naar een klimaat neutrale en circulaire samenleving

- 3) Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland

De kwaliteit van bodem en water is van belang voor alle drie de bewegingen en is van invloed op de ruimtelijke keuzes.

NOVEX

De NOVEX werkt met 16 gebieden waar een apart ontwikkelperspectief wordt ontwikkeld voor de grote ruimtelijke transitie. De gemeente Wassenaar maakt deel uit van het deelgebied Zuidelijke Randstad waarvoor een ontwikkelstrategie is uitgewerkt. Deze ontwikkelstrategie richt zich echter vooral op de opgaven in stedelijk gebied en het heeft geen directe uitwerking op het grondgebied van de gemeente Wassenaar.

Mooi Nederland

Het doel van het programma Mooi Nederland is om de ruimtelijke kwaliteit leidend te laten zijn bij de inpassing van alle ruimtelijke opgaven voor de komende jaren. Het gaat daarbij om een goede verdeling van de ruimte maar ook om de kwaliteit van leefomgeving. De ruimtelijke kwaliteit staat centraal door maatschappelijke opgaven in samenhang aan te pakken.

In het programma Mooi Nederland (2022) zijn de volgende doelen benoemd:

- Een gedeeld beeld van de samenhangende opgaven en toekomstperspectieven die de ruimtelijke kwaliteit vergroten;
- Samenhangende oplossingen doorvertalen naar instrumenten om tot uitvoering met kwaliteit te komen.
- Versteving van ruimtelijk ontwerp als instrument.

Om die doelen te bereiken wordt gewerkt langs twee actielijnen:

1. Wenkende toekomstperspectieven voor Nederland;
2. Handelingsperspectieven op gebiedsniveau.

3.2.2 Omgevingsvisie Zuid-Holland (laatst gewijzigd 1-5-2024)

De Omgevingsvisie van Zuid-Holland biedt een strategische blik op de lange(re) termijn voor de gehele fysieke leefomgeving en bevat de hoofdzaken van het te voeren integrale beleid van de provincie Zuid-Holland.

De provincie hanteert zeven ambities voor vernieuwing:

Ambitie 1. Samen werken aan Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland speelt een coördinerende rol tussen gemeenten en hogere bestuurslagen, zoals de Rijksoverheid en Europa, en zet zich in voor samenwerking op bovenregionale vraagstukken zoals milieu, recreatie, en infrastructuur. Ze streeft naar sterk lokaal bestuur en betrokkenheid van inwoners en organisaties om gezamenlijk complexe maatschappelijke opgaven aan te pakken. Betrouwbaarheid, democratie, en effectieve samenwerking staan centraal.

Ambitie 2. Bereikbaar Zuid-Holland

Zuid-Holland werkt aan een snelle, veilige en duurzame bereikbaarheid voor inwoners en bedrijven, met goed onderhouden fietspaden, wegen, bruggen en openbaar vervoer. De provincie wil de druk op de infrastructuur door verstedelijking en bevolkingsgroei beheersen en stimuleert duurzame mobiliteitsoplossingen, zoals zero-emissie stadslogistiek en vervoer over spoor en water, in combinatie met technologieën zoals Smart Mobility.

Ambitie 3. Schone energie voor iedereen

Zuid-Holland, een energie-intensieve regio, streeft naar een duurzame overgang van fossiele naar hernieuwbare energiebronnen. De provincie volgt het Klimaatakkoord en bevordert een schone energie-economie met restwarmte, waterstof, en circulaire systemen. Hierbij ligt de nadruk op betaalbaarheid en haalbaarheid voor alle sectoren, inclusief woningen, industrie, en transport, met behoud van economische groei en werkgelegenheid.

Ambitie 4. Een concurrerend Zuid-Holland

De provincie wil een innovatieve regio worden, met focus op duurzaamheid, digitalisering, en een sterke economie. Met haar haven, glastuinbouw en hightech kennisinstellingen stimuleert Zuid-Holland duurzame en digitale groei. Ze investeert in een aantrekkelijk vestigingsklimaat, passend werk, en samenwerking tussen industrieën en onderwijs om het concurrentievermogen te versterken.

Ambitie 5. Versterken natuur in Zuid-Holland

Zuid-Holland werkt aan het behoud en herstel van natuur en biodiversiteit in een dichtbevolkte regio. De provincie zet zich in voor een gezonde leefomgeving met schoon water, vruchtbare bodems en een evenwichtig natuurlijk systeem. Ze neemt maatregelen om natuur en landschap te beschermen en aan te passen voor de toekomst, met een balans tussen natuurbeheer en economische activiteit.

Ambitie 6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

De provincie streeft naar aantrekkelijke, duurzame steden en dorpen, met voldoende woningen, goede voorzieningen en een gezonde leefomgeving. Er ligt een nadruk op duurzame nieuwbouw, klimaatadaptatie, en het behoud van waardevolle landschappen. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in de sociale, economische en ruimtelijke kwaliteit van zowel steden als het landelijke gebied.

Ambitie 7. Gezond en veilig Zuid-Holland

Zuid-Holland wil een gezonde en veilige leefomgeving bevorderen, met aandacht voor milieukwaliteit, klimaatbestendigheid en gezondheid. De provincie werkt aan het verminderen van gezondheidsrisico's door verstedelijking, uitstoot en klimaatverandering. Ze stimuleert sport en recreatie, en houdt toezicht op milieukwaliteit en veilige bedrijfspraktijken om een gezonde en toekomstbestendige provincie te waarborgen.

Duin, Horst en Weide

Het uitgangspunt daarbij zijn de ruimtelijke kwaliteiten van Zuid-Holland:

- De drie deltalandschappen, daarbij gaat het om de combinatie van het kust-, veen- en rivierdeltalandschap die verbonden zijn met grote waterstructuren: de zee, rivieren en zeearmen.
- Zuid-Hollandse steden, daarbij gaat het om historische steden en moderne economische gebieden zoals havens en tuinbouw. Daarbij hoort ook een goed mobiliteitsnetwerk.
- De strategische ligging in internationale netwerken. Daarbij gaat het om de ligging op de as Amsterdam en Antwerpen en de aansluiting op BrabantStad en de Vlaamse Ruit.

3.2.3 Ruimtelijke koers toekomstbestendig Zuid-Holland 2050 (maart 2024)

Het Ruimtelijk Voorstel is het provinciale antwoord op de vraag van het Rijk om 26 opgaven van nationaal belang ruimtelijk in te passen. Provinciale Staten (10 mei 2023) heeft hiervoor de volgende sturende principes meegegeven als richtinggevend vertrekpunt:

1. Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit;
2. Accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland;
3. Sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde;
4. Rekening houden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.

Het begrip brede welvaart wordt als werkwijze geïntroduceerd om tot een afwegingskader te komen.

Wassenaar ligt binnen het Kerngebied Kust en Duinen van het Zuid-Holland Programma Landelijk gebied (ZH-PLG). In de ruimtelijke koers is opgenomen dat de strandwallen en het strandvlaktenlandschap het oudste landschap van Zuid-Holland is dat ongeveer 5000 tot 3000 jaar geleden is gevormd.. De landgoederen, stranden en duinen dragen bij aan

de landschappelijke en recreatieve waarde van hun omgeving. Een vrije ligging en zichtassen zijn daarbij belangrijk.

De provincie heeft landgoedbiotopen ingesteld om de relatie tussen landgoederen en de omgeving te beschermen.

Geconstateerd wordt dat door de intensieve bollenteelt, de glastuinbouw, oprukkende verstedelijking en intensiever recreatief gebruik er veel druk staat op de biodiversiteit en waterkwaliteit in het Kust en duinen gebied. De provincie wil deze druk laten afnemen door maatwerk toe te passen.

3.3 Sturingsfilosofie

De veranderende rol van de overheid vraagt om een Omgevingsvisie die zowel de essentiële ruimtelijke kwaliteiten borgt als uitnodigt tot en kan bieden aan initiatieven. Een inspirerende visie die binnen kaders ruimte geeft voor maatwerk en toekomstige ontwikkelingen.

Ruimtelijke ordening maakt deel uit van een groter geheel. Het nut van ruimtelijke ordening moet bijdragen aan een leefbare samenleving. Onze samenleving verandert voortdurend onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen. Een veranderende samenleving vraagt om een veranderende invulling van de rol van de overheid in het ruimtelijk domein. Niet meer één waarbij de overheid zelf vooraf alles bepaalt en vastlegt, maar één die zich actief richt op uitdagen, samenwerken, inspireren en meedenken.

We hebben als gemeente in het ruimtelijk domein echter ook een andere rol. De rol van toetser en afweger. In deze rol wegen we op transparante wijze het algemeen belang af tegen het persoonlijk belang van de initiatiefnemer. De Omgevingsvisie is daarbij het integrale afwegingsinstrument van de gemeente.

3.4 Het afwegingskader

De Omgevingsvisie brengt alle aspecten van de fysieke leefomgeving op een samenhangende en integrale manier in kaart. Dit houdt in dat de onderdelen zowel negatief als positief samenhangen en elkaar beïnvloeden. Bij het al dan niet mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving moeten daarom goed onderbouwde keuzes worden gemaakt. Een helder en transparant afwegingskader is daarbij nodig ook richting initiatiefnemers. De invulling van dit afwegingskader is maatwerk en per gemeente verschillend. Veel gebruikte afwegingsprincipes zijn de volgende:¹

1. Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies. Met andere woorden: initiatieven die meerdere doelen van de omgevingsvisie dienen komen sneller in aanmerking dan initiatieven die maar een doel dienen;
2. De kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal, ofwel initiatieven die goed aansluiten bij het gebied hebben een hogere kans van slagen dan initiatieven die niet passen bij de identiteit van het gebied;
3. Afwenteling moet worden voorkomen: het initiatief draagt positief bij aan een of meer van de drie kapitalen (economie – ecologie/natuur – samenleving), maar gaat niet ten koste van een van deze drie kapitalen. Het begrip brede welvaart wordt in dit verband veel gebruikt. Een initiatief draagt bij aan de brede welvaart. Ook de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties worden vaak gebruikt.

De bovengenoemde uitgangspunten zijn eventueel uit te werken in indicatoren waarop een score wordt gegeven.

Het is mogelijk een afwegingskader op te stellen voor de hele gemeente, maar het is ook denkbaar dat er afhankelijk van het deelgebied een weging plaatsvindt op de verschillende criteria.

3.5 Methodiek

Met deze Omgevingsvisie willen we zowel de samenleving als de markt uitnodigen, verleiden en faciliteren. Dit doen we volgens de filosofie van de uitnodigingsplanologie. Daarom geven we met deze Omgevingsvisie op hoofdlijnen aan welke veranderingen we voor ogen hebben en wat onze ambities zijn. Vanuit de verschillende beleidsvelden is gekeken naar de huidige situatie van Wassenaar en naar de trends en ontwikkelingen die op ons afkomen. Deze worden integraal gewogen. Op basis van deze afweging maken we keuzes voor de toekomst. De gemeente is verantwoordelijk voor het in stand houden van de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar en biedt kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.

3.6 Instrumenten van de omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. Met deze omgevingswet krijgen we als gemeente andere instrumenten om te sturen op het gebruik en bescherming van ons grondgebied. De Omgevingswet kent verschillende kerninstrumenten, maar er zijn er vier relevant voor ons als gemeente, dit zijn:

- Omgevingsvisie;
- Programma's;
- Omgevingsplan;
- Omgevingsvergunning.

3.6.1 Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is de strategische visie van de gemeente voor de fysieke leefomgeving. In de Omgevingsvisie legt de gemeenteraad haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving op de lange termijn vast. Elke gemeente stelt één Omgevingsvisie vast voor het gehele grondgebied. Elke gemeente heeft hiervoor tot 1 januari 2027 de tijd.

¹ Bron: Praktijkproef Afwegingskader Omgevingsvisie (2020), VNG

3.6.2 Programma's

Een programma is een uitwerking van de Omgevingsvisie en wordt vastgesteld door het college. Elke gemeente kan er zelf voor kiezen of zij wel of niet met programma's werkt en voor welke thema's zij een programma uitwerken. Voor enkele onderdelen is een programma echter verplicht. Een programma richt zich op een bepaald onderwerp, sector of een gebied. Het doel is om invulling te geven aan het beschermen, beheren, gebruiken en ontwikkelen van de leefomgeving langs de lijnen die uitgezet zijn in de Omgevingsvisie. Een voorbeeld van een gebiedsprogramma is het traject in de Groene Zone waaraan we als gemeente samen met belanghebbenden aan werken.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat de gemeentelijke regels voor de fysieke leefomgeving. Het gaat daarbij om een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. We geven in het omgevingsplan aan welke activiteiten wel of niet toegestaan zijn, bijvoorbeeld voor wonen, recreatie en bedrijvigheid.

3.6.3 Omgevingsvergunning

Veel initiatieven van burgers en bedrijven hebben gevolgen voor de leefomgeving. Om de leefomgeving te beschermen, geldt daarom voor sommige activiteiten een vergunningsplicht. Met een omgevingsvergunning kunnen burgers, bedrijven en overheden aan het college toestemming vragen om activiteiten in de leefomgeving uit te voeren. De aanvraag voor een omgevingsvergunning wordt via het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) ingediend. Daarbij dient de initiatiefnemer aan te geven of hij aan participatie heeft gedaan, en zo ja, hoe en wat de resultaten zijn. Standaard is de reguliere procedure van 8 weken van toepassing. Een bijzonderheid is dat de raad in het omgevingsplan kan opnemen welke activiteiten vergunningplichtig zijn. Deze worden omgevingsplanactiviteiten genoemd; activiteiten die in strijd zijn met het omgevingsplan zijn buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (vergelijkbaar met de omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan).

3.7 Beleidscyclus van de omgevingswet

De beleidscyclus van de Omgevingswet biedt een structuur om de instrumenten van de omgevingswet te ordenen. De vier fasen van de cyclus zijn:

- beleidsontwikkeling;
- beleidsdoorwerking;
- uitvoering;
- terugkoppeling.

3.7.1 Beleidsontwikkeling

De beleidsontwikkeling staat voor de visievorming. Hiervoor is de Omgevingsvisie het belangrijkste instrument. Hierin maken we de strategische hoofdkeuzes voor de lange termijn. Maar ook programma's kunnen soms visievormend zijn. Belangrijke input voor de beleidsvorming komt uit de voorgaande fase, namelijk de monitoring en evaluatie. De signalen vanuit deze fase kunnen aanleiding zijn om de Omgevingsvisie aan te passen.

3.7.2 Beleidsdoorwerking

We leggen de gewenste kwaliteiten van de fysieke leefomgeving concreet juridisch vast. Dit kunnen we doen in de programma's. Dit kan bijvoorbeeld door concrete maatregelen op te nemen die leiden tot een vastgestelde of gewenste kwaliteit van een onderdeel van de fysieke leefomgeving.

3.7.3 Uitvoering

De uitvoering gebeurt door de initiatiefnemers van activiteiten en projecten. Dit zijn bijvoorbeeld burgers, bedrijven, maar ook overheden die iets willen ontwikkelen. De eigen verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer staat voorop. Maar waar inkadering van activiteiten door de overheid noodzakelijk is, doen we dat zoveel als mogelijk met algemene regels. Als er voor een initiatief toestemming van de overheid noodzakelijk is, dan verloopt dat in principe via een omgevingsvergunning.

3.7.4 Terugkoppeling

Met toezicht en handhaving zien we als overheid toe op de naleving van de regels en vergunningsvoorschriften. Via monitoring brengen we de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in beeld. Uit de evaluatie hiervan blijkt of bijstelling van de beleidsdoelen en/of aanpassing van de inzet van instrumenten wenselijk is.

Visie

In deze sectie kijken we terug en vooruit. Alleen door te weten hoe Wassenaar zich landschappelijk en historisch ontwikkeld heeft, kun je bepalen welke kernkwaliteiten we willen behouden en versterken in de toekomst. Wat willen we behouden richting de toekomst? Op welk fundament bouwen we voort? In het tweede deel van deze sectie staan we stil bij de toekomst. Met onze visie op hoofdlijnen: Wassenaar: koesteren, vernieuwen, samenwerken.

4 Verhaal van Wassenaar

4.1 Introductie

De historische ontwikkeling van Wassenaar als rijke, exclusieve leefomgeving in de achtertuinen van Den Haag en Leiden is nog altijd goed af te lezen aan het huidige dorp en ommelanden. De kwaliteiten van deze leefomgeving zijn samengevat in de slogan “Landgoed aan zee” in de structuurvisie Wassenaar 2025. Wassenaar is een bijzondere verzameling schatten met grote diversiteit waarin wonen, recreatie en werken alle drie een belangrijke plek vervullen. De lange tradities van grondbeheer en grondgebruik vormen daarin de rode draad.

Cultuurhistorie is het geschiedkundige aspect van de fysieke omgeving en bevat de bouwstenen: bodemarchief (archeologie), cultuurlandschap (historische geografie, historische ecologie) en bovengrondse monumentenzorg (bouwhistorie, stedenbouwkundig, objecten). Cultureel erfgoed staat voor wát we willen beschermen en doorgeven aan toekomstige generaties, bijvoorbeeld: immaterieel erfgoed, monumenten - terrein, pand, object en roerend erfgoed. We vinden deze historie zeer waardevol. Het zijn de belangrijkste historische aspecten die Wassenaar maken tot het dorp dat we nu zijn. Landschap en erfgoed zetten we in als verbindende krachten. We zien dit als “grondlaag” voor ontwikkelingen. De kennis over het ontstaan van het landschap en de cultuurhistorie biedt essentiële informatie over locaties; informatie die essentieel is voor het maken van keuzes in ruimtelijke opgaven. Deze Omgevingsvisie zou te omvangrijk worden als we de rijke historie van Wassenaar de aandacht willen geven die het verdient. Daarnaast hebben we al waardevolle documenten opgesteld waarin we uitgebreid stilstaan bij de historie en de waardevolle karakteristieken van Wassenaar. Daarom hebben we ervoor gekozen in de Omgevingsvisie de samenvatting van het boekwerk ‘Het Verhaal van Wassenaar’ op te nemen. In dit document wordt aan de hand van de belangrijkste thema’s een beeld geschetst van de geschiedenis van Wassenaar. Voor de volledige beschrijving van

onze kernkarakteristieken verwijzen we naar ‘Het Verhaal van Wassenaar’.

4.2 Wassenaarse kernwaarden

Wassenaar kenmerkt zich door een exclusief vestigingsmilieu dat al honderden jaren bestaat. Deze veilige en gezonde leefomgeving kent in Wassenaar een uitzonderlijk lange, ononderbroken traditie die de grondslag vormt voor het hoogwaardige leefmilieu.

Het “wonen in het groen op ruime kavels” en het “verblijven in het groen” maakt eveneens traditioneel onderdeel uit van deze kernkwaliteit. Ruimte zorgt voor een goede leefbaarheid en is een van de pijlers onder de kernkwaliteiten, net als de grote, groene buffers tussen het dorp en omringende gemeenten. De rijke natuur met grote biodiversiteit is een belangrijke kernwaarde van Wassenaar.

Tegelijkertijd wordt deze ruimte zeer divers gebruikt waarbij per deelgebied een leidende hoofdfunctie benoemd kan worden die doorgaans al honderden jaren bestaat. Deze hoofdfuncties zijn drager van de continuïteit van de dorpsontwikkeling sinds de middeleeuwen. Wassenaar biedt een groot en divers aanbod op het gebied van recreatie en cultuur: je kunt uitgaan en eropuit gaan in je eigen dorp. Ook is er een grote differentiatie in bebouwingstypologieën; deze vorm van diversiteit is eveneens onderdeel van het unieke karakter van Wassenaar. Het unieke van Wassenaar is niet alleen de rijkdom van natuur- en cultuurwaarden, maar ook dat deze waarden onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken. Tegelijkertijd zijn daarbinnen de duidelijke overgangen (contrasten) tussen open (weide, duin) en gesloten (bos) en tussen bebouwd en onbebouwd karakteristiek.

4.3 Samenvatting cultuurhistorie

4.3.1 Veel historie

De historie van Wassenaar gaat ver terug. Al in de Romeinse tijd is er waarschijnlijk een doorgaande weg geweest tussen het Haagse en het Leidse gebied. In de 7e eeuw na Chr. ontstaat bewoning op het terrein dat nu 'het Plein' heet. Waarna in de 9e en 10e eeuw na Chr. langzaam kleine buurtschappen ontstaan, zoals Hillenaar, Karske en Suthrem. Aan het einde van de 12e eeuw wordt de aan Willibrord gewijde kerk in Wassenaar gesticht en kort daarna ontwikkelt zich een Mottekasteel. In de 14e eeuw wordt het zeedorpje Berkhey gesticht in de duinen, dat kort na 1591 verlaten en overstoven wordt. Het gebied achter de duinen, het dorpje Wassenaar, blijft een kleinschalig karakter houden tot ver in de 16e eeuw en bestaat eigenlijk uit verschillende kleine kernen en gehuchten. Pas in de late 16e eeuw beginnen buitenplaatsen en landgoederen zich te ontwikkelen. Begin twintigste eeuw ontstaat het huidige vildorp dat we nu kennen.

4.3.2 Geschiedenis

De strandwallen van Wassenaar worden al sinds de prehistorie bewoond; neolithische vondsten die o.a. bij Maaldrift zijn gedaan en het Bronstijdgraf uit 1700 v. Chr. getuigen daarvan. Het huidige dorpscentrum, met het Plein en de middeleeuwse dorpskerk, is vanaf de 8ste eeuw permanent bewoond. De eerst bekende bewoning en de ontwikkeling van Wassenaar zijn sterk verweven met het dynamische duinlandschap dat zich vormde in het midden Holoceen. In het laat Pleistoceen bestond de Noordzee nog niet en was het grondgebied van Wassenaar onderdeel van een uitgerekte toendra. Na het einde van de ijstijd werd het klimaat steeds natter en warmer, waardoor de zeespiegel steeg en de Noordzee ontstond. Aan het einde van het Atlanticum (rond 6000 v. Chr.) zette de zee steeds meer zand af aan de kustlijn en vormde de oude duinen in Wassenaar. De eerste duinen vormde zich aan de kustlijn die toen ter hoogte van Voorschoten lag en verschoven geleidelijk aan steeds meer naar het westen. In de Bronstijd en latere IJzertijd ontstaan kleine huisplaatsen en nederzettingen.

Wassenaar bestond eeuwenlang uit een groot agrarisch gebied met veel streekeigen boerderijen; sommige stammen nog uit de 17e eeuw. De historie en betekenis van de buitenplaatsen is onlosmakelijk met de agrarische geschiedenis verbonden; het agrarische land maakte onderdeel uit van het verdienmodel van de buitens. Binnen de reeks van circa 30 aaneengeschakelde buitenplaatsen en landgoederen is een groot aantal parken – qua omvang en aantal zijn uniek in Nederland – in vroege (Zuidwijk, Backershagen) en late landschapsstijl (De Horsten, De Paauw) aangelegd. Deze parken bepalen in hoge mate het groene karakter van Wassenaar. Een aantal buitenplaatsen is na 1910 verkocht en ontwikkeld als villapark. De twee historische wijken Oostdorp en Kerkehout, huisvestten de Wassenaarse arbeidersklasse die onontbeerlijk was voor de bedrijvigheid en de welvaart van het dorp. Sporen van bedrijvigheid zijn te vinden in de vorm van (bollen)schuren en bedrijfsgebouwen bij de haven.

4.3.3 Groene oase

Wassenaar kent een lange aaneenschakeling van buitenplaatsen, die samen een groene, cultuurhistorische ruggengraat langs de kust vormen. Wassenaar kent daarbij een afwisseling van landschappen (duinen, bossen, zeekleilandschap en veenweiden) met zeer aanzienlijke natuur- en cultuurhistorische waarden.

Het groen is sterk verankerd in de historische ontwikkeling van Wassenaar en is van hoge kwaliteit. Er is sprake van grote, groene buffers die Wassenaar van de omringende steden en dorpen scheiden. De hoge concentratie buitenplaatsen met uitzonderlijke parken en tuinen is medebepalend voor de grote biodiversiteit. Er bevinden zich veel bijzondere bomensoorten die uitzonderlijk uniek zijn in Nederland, alsmede de oudste of dikste exemplaren van ons land. Deze bomen vertegenwoordigen grote natuurwaarden en natuur- en cultuurhistorische waarden en maken onderdeel uit van het kroonjuweel van Wassenaar. Door de mens aangeplante, niet van oorsprong voorkomende bomen staan veelal in landgoederen, die gekozen zijn voor hun unieke blad,

kleur of vorm. De landgoederen hebben als gebied natuurwaarden waarin soorten voorkomen als ree, eekhoorn, vleermuis en specht, in de duinen komen soorten en natuurtypen voor die individueel waardevol zijn, van oorsprong voorkomen in Wassenaar en bijdragen aan instandhouding van unieke habitatten die alleen voorkomen in de duinen.

In de villaparken als De Kieviet staan vele honderden uitzonderlijke villa's, vaak ontworpen door beroemde Nederlandse architecten. In de weidegebieden zijn historische boerderijenlinten te vinden die hun oorsprong hebben in de late middeleeuwen. De weiden vormen grote groene buffers aan de noord- en oostzijde van de gemeente; de duinen aan de westzijde. Ook aan de zuidzijde, aan de grenzen met Den Haag, bevindt zich een groene buffer, niet alleen in de vorm van buitenplaatsparken, maar ook vanwege het sportlandschap. Het kenmerk van deze buffers is dat ze grotendeels onbebouwd en ofwel gesloten (bebost), ofwel open (weide) zijn.

4.3.4 (Inter)nationale betekenis

Dit vitale 'Landgoed aan Zee' is, mede door zijn centrale ligging tussen Den Haag en Leiden, een sterke economische en landschappelijke eenheid met internationale allure. Al eeuwenlang wonen hier leden van het koninklijk huis en hooggeplaatsten aan het hof en in de politiek. De belangrijkste hooggeplaatste Wassenaarder is, naast Koning der Nederlanden Willem-Alexander, Prins Frederik der Nederlanden, die een groot stempel op Wassenaar heeft gedrukt, en wiens ruimtelijke erfenis van (inter)nationale betekenis is.

De rijke geschiedenis is tot ver buiten de gemeentegrenzen van grote betekenis. Wassenaar is de 'wandeling van Den Haag' of 'centrum van de stille diplomatie' en vormde de locatie voor internationale verdragen. Diverse buitenplaatsen zijn in gebruik als residentie van ambassadeurs. Ook kent Wassenaar militaire geschiedenis van (inter)nationale betekenis. Wassenaar heeft een strategische militaire geschiedenis, vooral door zijn ligging tussen Den Haag en de Noordzee. In de 16e en

17e eeuw diende het gebied als verdedigingspositie tijdens de Tachtigjarige Oorlog. In de 19e en 20e eeuw bleef Wassenaar belangrijk vanwege zijn nabijheid tot politieke en militaire centra, vooral tijdens de wereldoorlogen, toen het strategisch relevant was voor de verdediging van Nederland.

4.3.5 Sport

Wassenaar kent een rijke geschiedenis in de sport. Denk aan sporten als golf, paardenrennen, hockey en tennis. Zo kent Wassenaar het allereerste golfclubgebouwtje van Nederland (uit 1893) en de eerste 18-holes baan van Nederland, aangelegd op de gronden van de buitenplaats Groot Haesebroek. Ook typische activiteiten die thuis horen op de buitenplaatsen en landgoederen lieten hun sporen na, zoals het vinkenvangen en de jacht. De grenzen van de jachtgebieden zijn nog steeds met jachtpalen in het landschap gemarkeerd.

4.3.6 Kustverdediging

Als onderdeel van de Atlantikwall speelde Wassenaar een belangrijke rol in de kustverdediging van ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog. Seyss Inquart had zijn hoofdkwartier op Wassenaars grondgebied. Ook in de Koude Oorlog was Wassenaar van militaire betekenis door de aanwezigheid van het Mobilisatiecomplex op Maaldrift en het munitiedepot bij MMC De Kom. Na de oorlog, tijdens de periode van de Wederopbouw, namen de bouwactiviteiten toe door de aanleg van diverse uitbreidingswijken. Het ANWB-hoofdkantoor en de Messiaskerk zijn stijliconen uit deze periode. Daarbij kenmerkt de natuurlijke kustverdeling van de duinen in Wassenaar kenmerkt zich door een dynamisch samenspel van zandafzetting en erosie, waarbij de duinen voortdurend in beweging zijn en zich aanpassen aan de invloeden van wind en zee."

4.4 Samenvatting van de karakteristieke ontwikkeling van Wassenaar

Wassenaar:

- Het landschap van Wassenaar werd rond 6000 v. Chr. gevormd en heeft de bewoningsgeschiedenis door de millennia heen bepaald.
- Sinds de prehistorie is het gebied vrijwel onafgebroken bewoond en benut, met een gevarieerd landschap en hoge biodiversiteit.
- De bewoningsgeschiedenis is sterk beïnvloed door de landschapsvorming en de menselijke aanpassing, evenals de ligging tussen Leiden en Den Haag, wat intensieve stedelijke ontwikkeling heeft voorkomen en het groene karakter heeft behouden.
- Wassenaar dankt haar aantrekkelijke woonomgeving en hoogwaardig vestigingsklimaat aan de nabijheid van universiteitsstad Leiden en regeringscentrum Den Haag.
- Door de eeuwen heen heeft het talrijke invloedrijke bewoners huisgevest, zoals leden van de monarchie, politici, wetenschappers en industriëlen, die bijdroegen aan de welvaart.
- Dit leidde tot de ontwikkeling van de ‘wandelgang van Den Haag’ en een centrum van stille diplomatie, waar internationale verdragen tot stand kwamen.
- De regio kende een buitenplaats- en villacultuur van internationale en bovenregionale betekenis.
- Wassenaar heeft een lange traditie van wonen, sporten, recreëren en werken in het groen, wat de huidige kwaliteiten van het dorp bepaalt.
- Het exclusieve vestigingsklimaat ondersteunt hoogwaardig toerisme, recreatie, paardensport, golf en sociale initiatieven, waaronder charitatieve instellingen.

4.5 Kernwaarden ruimtelijke hoofdstructuur

- De cultuurhistorische hoofdstructuur is tevens de actuele ruimtelijke hoofdstructuur; geschiedenis en heden sluiten naadloos op elkaar aan. Overal in het ruimtelijk domein is cultuurhistorie de drager van

ruimtelijke kwaliteit doordat de middeleeuwse structuren dominant zijn in de huidige structuren.

- De drie landschappen – Duin (duinen), Horst (bossen) en Weide (veenweidelandschap en zeekleilandschap) – bepalen de ruimtelijk identiteit. Zij vormen kenmerkende contrasten tussen openheid en geslotenheid en zorgen daarnaast voor belangrijke onbebouwde, groene buffers rond Wassenaar.
- In totaal zijn er negen karakteristieke landschappen en structuren: duinen, sportlandschap, villaparken, landgoederen en buitenplaatsen, historische dorpscentrum, ‘anders wonen’, weiden, de hoofdwaterstructuur en de laanbomenstructuur. In bijlagen 1 zijn deze hoofdstructuren nader toegelicht.
- De historische ruggengraat van aaneengesloten buitenplaatsen is de belangrijkste identiteitsdrager.

5 Wassenaar: Koesteren, Vernieuwen, Samenwerken

5.1 Wassenaar: Koesteren...

Met deze Omgevingsvisie gaan we voor het fysieke domein aan de slag met het Wassenaar van morgen. Een uitdaging die hierin centraal staat is het koesteren en versterken van de unieke kwaliteiten die we als Wassenaar hebben. We profileren onze gemeente als het ‘Landgoed aan zee’. We zijn trots op onze huidige karakteristieken. Dit klinkt misschien als behoudend, maar dit zien we wel degelijk als een grote ambitie. Nadenken over de toekomst hoeft niet altijd een ingrijpende verandering te betekenen. Sommige onderdelen willen we koesteren zoals ze zijn.

Wassenaar heeft een groot aantal specifieke kwaliteiten als het gaat om groen en cultureel erfgoed. Voor veel kustplaatsen komen de duinen en het strand op de eerste plaats. Wat Wassenaar echter onderscheidt van veel andere plaatsen in Nederland, is de vrijwel onafgebroken landgoederenzone als groene ruggengraat van de ruimtelijke hoofdstructuur. Groen en erfgoed vormen hierin een onlosmakelijke eenheid. De landgoederen zijn voor veel inwoners om de hoek en worden hoog gewaardeerd. Dit groene erfgoed is de kracht van Wassenaar.

Het groene en vitale profiel wat we als Wassenaar al hebben willen we koesteren en verder versterken. We zien Wassenaar als een inspirerend landgoed aan de kust. Een dorp dat omarmd wordt door hoogwaardige landschappen en waardevol cultureel erfgoed. Deze unieke combinatie van wonen en leven maakt het aangenaam verblijven in Wassenaar.

Onze landgoederenzone en karakteristieke lanen vormen onze grootste troef. Met daarbij ook de kwaliteiten van de weidegebieden, duinen en het strand trekken we als groene oase in een verstedelijkte omgeving de aandacht bezoekers.

We zijn een groen dorp te midden van de verstedelijkte Randstad. Wassenaar is een groene achtertuin voor Leiden en Den Haag met hoogwaardige natuur. Terwijl andere dorpen in Nederland de stedelijke ambities omarmen en groei nastreven, koesteren wij ons dorpse karakter.

5.2 Wassenaar: Vernieuwen...

Dat we trots zijn op onze mooie gemeente en ons groene, dorpse karakter willen koesteren, betekent niet dat we stilstaan. Er komen ook vraagstukken op ons af waar we op moeten anticiperen om goed op de toekomst voorbereid te zijn. De veranderingen die noodzakelijk zijn om in te spelen op deze vraagstukken omarmen we. Maar we hebben er ook telkens oog voor dat deze veranderingen in balans zijn met ons unieke karakter. Zo zetten we weloverwogen stappen richting de toekomst. De opgaven die op ons afkomen zijn divers:

We kijken naar de mogelijkheden om extra woningen te bouwen om zo de doorstroming op de woningmarkt op gang te brengen. Tegelijkertijd willen we niet bouwen in onze prachtige, groene omgeving. Om deze reden kijken we naar bestaande wijken en werklocaties voor nieuwe initiatieven. We kijken hierbij naar een groene/klimaat adaptieve inpassing. Belangrijke cultuurhistorische waarden in het landschap maken het voor Wassenaar minder wenselijk om op deze plekken invulling te geven aan de vraag naar woningen of werklocaties. Toekomstige vraag en behoefte willen we daarom vooral oplossen in bestaande wijken en werklocaties. Daarbij kijken we niet alleen naar vraagstukken omtrent wonen, maar denken we ook bewust na over hoe we omgaan met onze zorg.

We moeten veel doen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. We willen ook een gezonde omgeving, daarom nemen we de

milieuaspecten integraal mee wanneer we nadenken over ontwikkelingen. We gaan actief aan de slag met de thema's klimaatadaptatie en milieu. We zien dat deze thema's steeds belangrijker worden. Daarom gaan we aan de slag met ‘het been bijtrekken’ en zorgen we ervoor dat we ook op de thema's klimaatadaptatie en milieu goed voorbereid zijn op de toekomst.

We streven naar een toekomstbestendige en bloeiende economie in Wassenaar. Een economie met aantrekkelijke binnenstad, een diversiteit aan recreatieve clusters en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor (kleine) bedrijven. We streven er naar een bereikbare gemeente te zijn. Om onze leefomgeving zo veel mogelijk te kunnen inrichten op de wandelaar en de fietser is een hoogwaardige verbinding met het openbaar vervoer belangrijk. We zoeken naar oplossingen voor de evenwichtige verdeling van het autoverkeer op onze wegen en denken na over maatregelen om de overlast van de N44 tot een minimum te beperken. We hebben al beleid voor de thema's economie en bereikbaarheid, maar we merken dat dit op een aantal belangrijke onderdelen niet meer aansluit bij hoe de situatie de afgelopen jaren veranderd is. Om deze vraagstukken goed te kunnen beantwoorden, gaan we aan de slag met een nieuwe beleidsuitwerking.

We vinden duurzaamheid een belangrijke rode draad in onze ambities. We werken als gemeente gezamenlijk om in 2050 CO₂-neutraal te zijn. Dat betekent dat we geen fossiele brandstoffen meer gebruiken voor de warmte, elektriciteit, mobiliteit, voedselvoorzieningen en industrie.

5.3 Wassenaar: Samenwerken...

We kunnen het niet alleen. Samenwerking en betrokkenheid zijn belangrijke pijlers waar we in onze visie op bouwen. We realiseren ons dat we sterker zijn als we samen optrekken. Door samen te werken met de regio, de samenleving, bedrijven en alle stakeholders bouwen we aan een gemeente die veerkrachtig, inclusief en klaar is voor de uitdagingen van morgen.

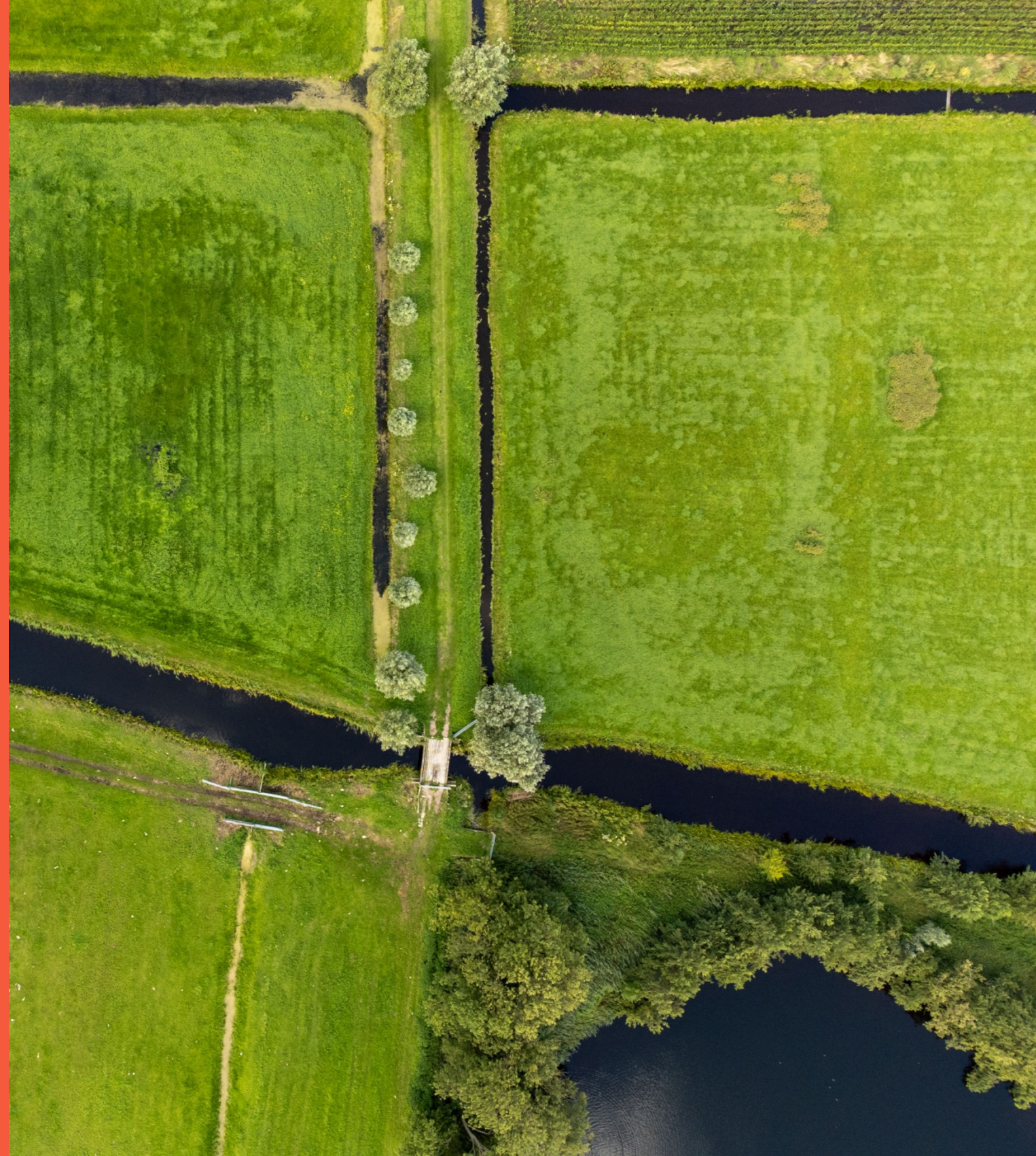
We kijken verder dan de eigen grenzen bij het zetten van stappen richting de toekomst. De invloed van bredere ontwikkelingen reikt tot ons grondgebied, waarbij gemeentegrenzen steeds meer vervagen in het dagelijks leven en de publieke dienstverlening. Samenwerking met andere gemeenten in diverse verbanden versterkt alle betrokken gemeenten.. Per onderwerp vormen we passende allianties.

Als een scharnierpunt tussen twee regio's, behoort Wassenaar tot de Metropoolregio Rotterdam - Den Haag (MRDH). Deze regio bestrijkt 23 gemeenten en richt zich op verbeterde bereikbaarheid en een versterkt economisch klimaat. Voor andere onderwerpen, zoals ruimtelijke ordening en groenvoorzieningen, werken we in strategische verbindingen met gemeenten uit de regio Holland Rijnland. Deze allianties bieden kansen om zaken opnieuw en op het meest geschikte niveau te organiseren. We werken bijvoorbeeld samen met omliggende gemeenten aan diverse initiatieven, zoals Nationaal Park Hollandse Duinen en de Landschapstafel Duin Horst & Weide, waarbij lokale identiteit behouden blijft terwijl belangen in de regio worden behartigd. Het is hierbij van belang om samen met de gemeenten te blijven voorzien in een regionale behoefte aan natuur, rust en ontspanning en hier samen afspraken over te maken.

Thematische uitwerking

Onze visie op hoofdlijnen werken we in deze sectie verder uit aan de hand van de belangrijkste thema's. In elk hoofdstuk behandelen we één thema. De thema's zijn:

- Waardevol groen, erfgoed en klimaatadaptief
- Leefbaar en aantrekkelijk om te wonen
- Economisch vitaal
- Bereikbaar en toegankelijk
- Duurzaam en energieneutraal
- Gezond en veilig

6 Waardevol groen, erfgoed en klimaatadaptief

6.1 Natuur

6.1.1 Trots op onze natuur!

We hebben in Wassenaar een afwisselend landschap. Dat zorgt ervoor dat de biodiversiteit in Wassenaar groot is. Elk gebied herbergt eigen natuur- en ecologische waarden. Onze duinen hebben een unieke flora en fauna. Daarom zijn Meijendel en Berkheide sinds 2013 aangewezen als Natura 2000 gebied. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In Natura 2000-gebieden worden plant- en diersoorten die in Europa bedreigd zijn en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. Ook is een groot deel van ons grondgebied aangewezen als NatuurNetwerk Nederland (NNN). Het NNN is een provinciaal en landelijk netwerk van op elkaar aangesloten natuurgebieden in ons land. We zijn trots dat we zoveel waardevolle natuur in Wassenaar hebben en we doen ons best dit te behouden en waar mogelijk grijpen we de kansen om de biodiversiteit verder te versterken.

Eén van de kansen om de biodiversiteit te versterken is het in stand houden van een belangrijke ecologische verbinding. Het groene gebied tussen Wassenaar en Katwijk is een van de laatste plekken in de Randstad die het strand verbindt met het Groene Hart. We vinden het belangrijk dat deze verbinding voor de biodiversiteit behouden blijft en waar mogelijk versterkt wordt zodat planten en dieren nog makkelijker van het ene naar het andere gebied kunnen migreren. De provincie Zuid-Holland zet in op het aanplanten van extra natuur en het beschermen van inheemse planten. De provincie heeft de ambitie om te voorzien in extra bos en bomen. Dit hebben ze vastgelegd in het Groeimodel Bos- en bomenbeleid. Als gemeente Wassenaar dragen we hier aan bij,

6.1.2 Samen aan de slag met de stikstofdoelen

Er komen veel opgaven op onze waardevolle natuur af. Denk bijvoorbeeld aan de stikstofbelasting, verstoring door bezoekers en klimaatverandering. Stikstof is van zichzelf niet schadelijk voor mens en milieu. Maar er zijn verbindingen van stikstof in de lucht die wel schadelijk kunnen zijn voor mens en milieu. En deze schade heeft negatieve invloed op de biodiversiteit, het klimaat en onze gezondheid. Om te zorgen dat de stikstofbelasting op orde is in de Natura2000 gebieden heeft het rijk richtinggevend gebiedsdoelen vastgesteld. Binnen deze kaders is de provincie Zuid-Holland aan de slag om de benodigde stikstofreductie te realiseren. De provincie is aan zet in een drietal gebieden. In Wassenaar vallen we in het gebied 'kust en duinen'. We werken hier onder regie van de provincie, samen met de andere partners in de regio aan plannen om de richtinggevend gebiedsdoelen te halen.

6.1.3 Druk, drukker, drukst

Steeds meer mensen recreëren in de Wassenaarse natuur. Aan de ene kant is het natuurlijk prettig dat veel mensen de natuur waarderen en er gebruik van maken. Maar door de toenemende recreatiedruk komt de al zo kwetsbare natuur ook steeds verder onder druk te staan.

In het Als strategisch partner van Nationaal Park Hollandse duinen gaan we de recreatieve hoofdstructuur verder ontwikkelen en versterken. Hiermee geven we regionaal sturing aan het recreatief gebruik van het duingebied.

Er ontstaat een zonering op hoofdlijnen met hoofdroutes die de belangrijkste bestemmingen met elkaar verbinden en recreatieve ontwikkellocaties juist ook buiten de kwetsbare duingebieden te benutten.. In de strategie voor het Nationaal Park Hollandse Duinen hebben we samen met onze partners in de regio onderzocht naar welke gebieden zich lenen voor een meer intensief recreatief gebruik en waar dit ook verder ontwikkeld kan worden. Ook hebben we op regionaal niveau gebieden aangeduid waar het accent ligt op meer extensieve vormen van gebruik (binnen de natuurgebieden) en waar zich kansen voordoen voor het luwer maken en voorrang te geven aan de natuur. Hierbij gaat het om

plekken binnen de natuurkernen op afstand van de hoofdroutes en bestemmingen. We dragen binnen de gemeente ons steentje bij aan deze strategie en hebben aandacht om druk en draagkracht van onze natuur zoveel mogelijk in balans te houden. Tevens zijn er delen van natuurgebieden die in een deel van het jaar beperkt toegankelijk zijn om rust en ruimte voor natuur, flora en fauna te garanderen.

6.2 Landschap

6.2.1 Natuur, rust en ontspanning

Gelegen aan zee hebben we een afwisselend landschap in Wassenaar. Vanaf de kust landinwaarts is er een overgang van duingebied (duin) naar strandwallen en strandvlaktes (horst) en uiteindelijk het polderlandschap (weide). Deze overgangen zijn duidelijk zichtbaar en beleefbaar in het gebied van Duin Horst & Weide. Het afwisselende landschap van duinen, horsten, zeekleilandschap en weides met de lanen en wateringen behoort tot de ruimtelijke hoofdstructuur van Wassenaar. Door het behouden en kwalitatief versterken van onze groene buffers voorzien we in een belangrijke regionale behoefte aan natuur, rust, ontspanning en extensieve recreatie. We streven in ons landschap naar een goede balans tussen recreatie, natuur en agrarisch gebruik. Ook de waterstructuur is landschappelijk een drager van het gebied. De waterstructuur is versterkt door het zichtbaar en beleefbaar maken van water in het hart van Wassenaar. Het landschap stopt niet aan onze gemeentegrens. Sommige zaken kunnen we zelf oppakken, maar om andere doelen te bereiken hebben we onze partners in de regio nodig.

In de dagelijkse praktijk willen we biodiversiteit en ecologische verbindingzones onderhouden en versterken, evenals de relatie tussen stad en platteland en een schoon en goed leefklimaat. Daarom baseren we onze beheerdoelstellingen op vijf aspecten:

- Behouden en versterken van openheid en landelijke identiteit;
- Versterken van de gebruiksmogelijkheden van het landschap;
- Versterken van onze bereikbaarheid;

- Zorgen voor een robuuste ecologische verbinding en stapstenen tussen duinen en polder;

6.2.2 Toekomstbestendig landschap Duin Horst en Weide

Waar het Nationaal Park Hollandse duinen zich uitstrekt langs de kust, kijken we als Wassenaar ook landinwaarts om onze landschappelijke kwaliteiten te versterken. Dat doen we onder de noemer 'Duin, Horst en Weide'. Duin Horst & Weide is het open gebied tussen Den Haag en Leiden. Het strekt zich uit van de kust en de duinen (Duin), via de land-goederenzone en het strandwallenlandschap (Horst) richting de Vliet-zone, de droogmakerijen en het veenweidegebied (Weide). In het gebied bevinden zich iconen als Meijndel, Kasteel Duivenvoorde en de Molendriegang bij Wilsveen. De samenwerkingsvorm in dit gebied noemen we de 'landschapstafel'. Hier werken we aan de versterking van het gebied aan de hand van vier thema's:

- Verbeteren relatie tussen stad en land;
- Parkways als ruggengraat van het gebied;
- Het (ecologisch)netwerk als haarvaten van het gebied;
- Aantrekkelijke bestemmingen.

In Wassenaar onderschrijven we het belang van dit gebied en dragen we ons steentje bij om met de landschapstafel, samen met onze partners in de regio, het gebied te versterken.

6.2.3 Nationaal Park Hollandse duinen

We zijn in Wassenaar onderdeel van een unieke regio met prachtige kwaliteiten. Om deze kwaliteiten beter te kunnen beschermen en benutten werken we samen met onze partners in de regio aan Nationaal Park 'Hollandse Duinen'. Nationaal Park strekt zich uit langs de Zuid-Hollandse kust van Hoek van Holland tot aan Hillegom.

Hollandse Duinen is een beoogd Nationaal Park 'nieuwe stijl'. Vanuit het rijksprogramma 'Nationale Parken van Wereldklasse' wordt ingezet op de ontwikkeling en profilering van enkele unieke en tot de verbeelding sprekende gebieden in Nederland. Pronkstukken van de natuur in ons land. Gebieden ook met een sterke eigen identiteit; iconische

landschappen die een bijzonder verhaal vertellen. De nationale parken zijn dan ook gebieden die je gezien moet hebben; met aantrekkingskracht op binnen- en buitenlandse bezoekers. Het zijn de visitekaartjes van wat Nederland aan natuur en cultuur te bieden heeft. Het gehele grondgebied van de gemeente Wassenaar valt binnen het landschapspark Hollandse Duinen. We werken samen met onze ruim 50 partners aan het verkrijgen van de status van Nationaal Park, het benutten van de kwaliteiten en het aanpakken van de opgaven waar we in dit gebied voor staan.

6.2.4 Samen leggen we de ruimtelijke puzzel

De Ruimtelijke Puzzel is een traject dat is gestart door het Rijk. Het Rijk vraagt iedere provincie om nationaal gestelde opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen, deze in te passen en te combineren met bestaande provinciale en lokale opgaven. Daarbij worden de nationale opgaven gecombineerd met de decentrale opgaven. De provincie doet dit samen met de gemeenten en waterschappen..

6.2.5 Gebiedsprogramma de Groene Zone

Zoals we eerderal omschreven, vormen voor ons de gebiedsvisies die we op gaan stellen voor een viertal sleutelgebieden belangrijke bouwstenen voor onze Omgevingsvisie. In de gebiedsvisie van de 'Groene Zone' zijn we al gestart. De opgave is hier om tot een integrale visie op het gebied te komen. In de huidige situatie komt een aantal functies in het gebied voor die op gespannen voet staan met het gewenste landelijk karakter. Gebiedsvreemd gebruik plaats van gronden en gebouwen die de ruimtelijke kwaliteit aantasten, en op sommige plaatsen wordt de beeldkwaliteit ernstig verstoord. Sommige functies en activiteiten trekken ongewenst (zwaar) verkeer aan, en de provinciale weg N441, die het gebied doorsnijdt, fungeert in toenemende mate als sluiproute voor autoverkeer uit de Bollenstreek en Katwijk. Daarnaast kunnen ontwikkelingen als de realisatie van de nabijgelegen woonwijk met 5.000 woningen in Katwijk, de aanleg van de Rijnlandroute en de uitbreiding van het

Valkenburgse Meer de druk op het gebied in de toekomst nog extra opvoeren.

We gaan in de Groene Zone aan de slag om vorm te geven aan de volgende uitgangspunten:

- Versterking van de ruimtelijke en ecologische kwaliteiten van de Groene Zone;
- Behoud en versterking van de bestaande landschappelijke functies;
- Versterking van de recreatieve waarde.
- Behoud van het open karakter van het gebied tussen Katwijk en Wassenaar en het creëren van een brede landschappelijke en ecologische verbindingszone tussen het duingebied en het Groene Hart;
- Gebruik maken van de Groene Zone als permanente bescherming tegen de oprukkende bebouwing en voortschrijdende verstedelijking;
- Verbetering van de kwaliteit van de Groene Zone, met een inrichting die recht doet aan de natuurlijke, cultuurhistorische en economische waarden van het gebied;
- Vermindering van de verkeersdruk op en door het gebied.

6.3 Openbare ruimte

6.3.1 Groene oase van de Randstad

Al decennialang presenteren we ons in Wassenaar als groene oase in de Randstad. En dat is niet zonder reden. Meer dan 50% van onze gemeente heeft natuur als bestemming. En ook de andere helft van ons 62,5 km² tellend grondgebied is grotendeels groen gekleurd. De overheidsrichtlijnen schrijven 75 m² per huishouden aan openbaar groen voor, maar in Wassenaar hebben we gemiddeld het dubbele: 150 m² per huishouden. Wassenaar bouwt conform afspraken RRA Haaglanden tot 2030 991 woningen, waarvan ca 90% als appartementen. Dit zal het gemiddelde aantal m² per bewoner verlagen. In Noord Wassenaar meer verstedelijking plaats heeft gevonden en de 150m² groen per inwoner

hier niet wordt bereikt. tuinen en openbaar groen zijn veelal afwezig en groen bevindt zich vooral aan de rand van de wijk.

De openbare ruimte staat van al onze gemeentelijke producten het dichtst bij de inwoners. De openbare ruimte biedt gelegenheid om te spelen, te verblijven en om elkaar te ontmoeten. Het onderhoudsniveau is voor de gebruikers direct merkbaar. Beheer en onderhoud wordt uitgevoerd op een kwaliteitsniveau dat te kenmerken is als sober en doelmatig. Dat betekent een veilige en schone leefomgeving met een goede balans tussen onderhoudsniveau en beschikbare middelen.

Als groene oase willen we echter meer. Daarom gaan we aan de slag om het onderhoud in de openbare ruimte naar een hoger niveau te tillen. Onze inwoners die woonachtig zijn in een van de groenste gemeenten van Nederland verdienen het om dagelijks te kunnen genieten van een kwalitatief hoogwaardig onderhoudsniveau van het groen. Speciale aandacht gaat uit naar het creëren van natuurlijke speelplekken. Wassenaar is een veilige en schone gemeente waarvoor iedereen zich gezamenlijk inzet. Bij duurzame uitbreiding, inrichting en onderhoud van het groen in de wijken betrekken we inwoners op een actieve manier. Dit vergroot de bewustwording voor de bijzondere kwaliteiten van ons groen en legt een solide basis voor het beleid en beheer van openbaar groen, recreatie, landgoederen en de laanstructuren.

6.3.2 De groenste gemeente van Nederland

Wassenaar wil in 20235 de groenste gemeente van Nederland zijn. Het unieke groene karakter van Wassenaar behouden we ook in de toekomst en waar mogelijk zoeken we naar versterking en uitbreiding, ook op wijk- en buurtniveau. Voor behoud en versterken van de openbare ruimte stellen we drie centrale ambities. Allereerst zetten we in op het behouden van het authentiek en dorps karakter voor een sociale en vitale dorpsgemeenschap. Verder versterken we het uitnodigende karakter: we zijn een aantrekkelijke en veilige, toegankelijke en beweegvriendelijke gemeente. Tot slot hebben we ambitie om duurzame

buitenruimte verder te ontwikkelen waar aandacht is voor meer groen, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Uniek is de aaneengesloten landgoederenzone die op de strandwallen is ontstaan. Een ander uniek element voor Wassenaar is de laanbomenstructuur. Deze lanen vormen een belangrijke drager van de groenstructuur in de gemeente. Wassenaar kent niet alleen veel groen, maar vooral ook veel oud groen: dikke en hoge bomen en zeldzame soorten. De gemeente telt maar liefst 105 monumentale bomen. Onze focus ligt op het klimaatrobuust maken van de landgoederen en het beschermen van de waardevolle landschapsparken. Het streven is om deze gebieden, met hun rijke natuur- en cultuurhistorische waarde, te behouden en tegelijkertijd te versterken tegen de effecten van klimaatverandering. Dit omvat maatregelen tegen bodemerosie, zoals het herstellen van natuurlijke duin- en waterlopen en het bevorderen van biodiversiteit, zodat de landschappen zowel ecologisch als esthetisch weerbaar blijven. Het doel is een duurzame balans te vinden tussen behoud van het erfgoed en de noodzakelijke aanpassingen voor toekomstige generaties.

Wassenaar kent veel rijksmonumenten. Deze monumenten, variërend van statige landhuizen en buitenplaatsen tot historische kerken en boerderijen, vormen een essentieel onderdeel van de identiteit en het culturele erfgoed van het dorp. Het behoud en de integratie van deze monumenten in de ruimtelijke ontwikkeling is cruciaal, zodat zowel de historische waarde als de karakteristieke groen- en landschapsstructuren behouden blijven. Tegelijkertijd moet er ruimte zijn voor eigentijdse functies en innovaties, waarbij de authenticiteit van het erfgoed gewaarborgd blijft. Dat betekent dat we een actief beleid voeren voor het herstel en onderhoud van de groene rijksmonumenten en dat we de oude en zeldzame soorten en structuren vitaal willen houden.

De toenemende verstening van tuinen past niet binnen onze ambitie van groenste gemeente van Nederland. We maken daarom de komende tijd inzichtelijk wat de effecten zijn van het bestraten van een tuin. Mensen

die hun tuin al betegeld hebben, stimuleren we om de tegels (deels) weer te verwijderen zodat hun tuin kan vergroenen. We kijken echter voor de ontstening niet alleen naar de tuinen van onze inwoners. We gaan ook zelf aan de slag. We streven ook in de openbare ruimte naar het ontsteden en vergroenen van 'harde' oppervlakten. Bij noodzakelijke vervanging van trottoirs en pleinen is het veranderen van functie een mogelijkheid die we onderzoeken. Daarnaast gaan we zelfonderhoud en adoptie van groen beter faciliteren, stimuleren en uitdragen.

6.4 Water

6.4.1 Waterrijk Wassenaar

Een aaneengesloten waternetwerk met groenstructuur zoals natuurvriendelijke oevers levert een belangrijke bijdrage aan het waterbergend vermogen en waterkwaliteit. Daarnaast is schoon en gezond water essentieel voor de kwaliteit van de leefomgeving. Bijvoorbeeld voor een prettige woonomgeving, voor recreatieve activiteiten zoals zwemmen, sportvissen of watersport en voor het behoud van groen en natuur. Wassenaar ligt aan de Noordzee. De Wassenaarse duinen zuiveren als waterwingebied ons drinkwater. Mede vanwege de duinen is de waterkwaliteit in Wassenaar goed en het landschap met zijn afwisseling van strandwallen en -vlakten zorgt voor een natuurlijke doorstroming. De waterstructuur met weteringen, sloten en vijvers is op orde en fungeert als goede afwatering en waterberging. De inpassing van groen met een waterbergende, -opnemende of afvoerende functie gaat een belangrijke rol spelen in de openbare ruimte. Hier krijgen natuurvriendelijke oevers en wadi's een duurzame functie. Daarnaast speelt water een belangrijke rol in diverse recreatievormen. We willen de kwaliteiten van ons water voor de recreatie benutten. Uiteraard wel in balans met de (ecologische) draagkracht van het water. Hiervoor gaan we bijvoorbeeld waterroutes en voorzieningen voor watersport verbeteren. Naast de fysieke aanwezigheid van water (de waterkwantiteit) is ook de waterkwaliteit van groot belang voor zowel mens, dier als plant.

6.4.2 Samenwerken aan schoon water

We willen de waterkwaliteit van ons oppervlaktewater verbeteren.. De benodigde kwaliteit van het oppervlaktewater is onder meer vastgelegd in de kaderrichtlijn water (KRW). De doelstelling van deze Europese richtlijn is het realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater. De kwaliteit van het water is niet enkel een verantwoordelijkheid van het waterschap Als gemeente hebben we ook een rol in het waterbeheer. We werken daarom als gemeente onder meer samen met het waterschap om de waterkwaliteit op orde te krijgen. Ook de provincie Zuid-Holland heeft hierin een verantwoordelijkheid. De provincie werkt aan een duurzaam en toekomstbestendig waterbeleid. Ook werkt ze aan schoon drinkwater en zet ze in op behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed. We kijken of, en zo ja op welke wijze we als gemeente hierin samen kunnen werken met de provincie Zuid-Holland. Ook op regionaal niveau werken we samen aan de waterkwaliteit. De gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude, Wassenaar en Voorschoten hebben met het hoogheemraadschap gezamenlijk ambities uitgesproken in het Integraal Waterketenprogramma (IWKP). Als Leidse regio zetten we o.a. in op het veiligstellen van de drinkwatervoorziening, het duurzaam beschermen van de volksgezondheid (schoon drinkwater en verwerken afvalwater), het op peil houden en verbeteren kwaliteit leefomgeving en tot slot het duurzaam beschermen van natuur en milieu (bodem-, grond,- en oppervlaktewater).

6.5 Klimaatadaptatie

6.5.1 Voorbereid op de toekomst

Het klimaat verandert door opwarming van de aarde en trekt zich niets aan van gemeentegrenzen. We krijgen ook in Wassenaar te maken met de gevolgen van hitte en extreme buien, zeespiegelstijging en langdurige perioden van droogte. Op de lange termijn zullen deze klimaatveranderingen gevolgen hebben voor de inrichting van onze openbare ruimte. We willen goed voorbereid zijn op de toekomst. Daarom hebben

we in de openbare ruimte aandacht voor zaken zoals het creëren van voldoende waterbergend vermogen ter voorkoming van wateroverlast en het tegengaan van verstening. Onderzoeken zoals de klimaatstresstest geeft nuttige informatie over welke locaties en groepen kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Omdat sommige locaties noodzakelijk zijn voor het functioneren van de maatschappij moeten deze locaties extra beschermd worden tegen extreme weersomstandigheden. Daarnaast zijn kwetsbare groepen zoals ouderen, kinderen en mensen die extra zorg nodig hebben gevoeliger voor hitte en zijn deze groepen vaak minder zelfredzaam. Wassenaar zet zich daarom in om deze kwetsbare groepen en locaties extra te beschermen tegen extreme weersomstandigheden.

Klimaatadaptatie in Wassenaar zal in het teken staan van instandhouding van de kwaliteit van de duinen in verband met kustveiligheid en stijging van het grondwaterpeil. Het behouden en versterken van onze groene kwaliteiten is niet alleen van belang voor de ruimtelijke uitstraling. Groen speelt een belangrijke rol bij het verzachten en tegengaan van de gevolgen van klimaatverandering. Het vele groen in Wassenaar, met name de oude bomen, fungeert als natuurlijk filter voor het zuiveren van verontreinigde lucht. De veenweidegebieden lopen het risico op versnelde bodemdaling. Verder zal door de hogere temperaturen (hittestress) de recreatiedruk vanuit de stad op de groene gebieden toenemen. In samenwerking met andere partijen zoals het Rijk, de hoogheemraadschappen en provincie doen we, waar nodig, aanpassingen in de openbare ruimte om goed voorbereid te zijn op de toekomst.

6.5.2 We moeten aan de slag

In Wassenaar denken we volop na over klimaatadaptatie. Maar de hoeveelheid beleid die we hierop als gemeente hebben, is enigszins beperkt. Omdat we dit een belangrijk onderwerp vinden, blijven we hier aan werken om tot een volwaardige basis aan beleid te komen waarmee we als Wassenaar voorbereid zijn op het veranderend klimaat. Daarvoor hoeven we niet het wiel opnieuw uit te vinden. We kunnen leren van

andere overheden. Onder regie van de provincie Zuid-Holland en de waterschappen is bijvoorbeeld de klimaatonderlegger Zuid-Holland opgesteld. Hierin zijn verschillende aspecten opgenomen waarvan we als Wassenaar nader gaan bekijken of en zo ja hoe, we die in ons eigen beleid kunnen verankeren. Zo willen we om extreme perioden van droogte tegen te gaan, gebruik maken van de sponswerking van de bodem (water zo veel mogelijk opslaan), zodat er een buffer ontstaat en de bodem langer water vasthoudt. Ook is het in de toekomst mogelijk dat er meer grondwateroverlast in Wassenaar komt, samen met het hoogheemraadschap willen we kijken hoe we dit zo veel mogelijk kunnen voorkomen.

6.5.3 Bodem en water sturende principes

Voor een duurzame toekomst moeten we slimme keuzes maken. Op 25 november 2022 heeft de minister van infrastructuur en waterstaat een brief gestuurd naar de kamer met een aantal uitgangspunten en structurerende keuzes om bodem en water sturend te maken. Water en bodem sturend betekent dat we met keuzes voor functies en het ruimtegebruik zoveel mogelijk aansluiten bij de natuurlijke kenmerken van het bodem- en watersysteem. Wat dit precies voor ons in Wassenaar betekent moeten we verder uitzoeken, maar we houden rekening met de bodem en water sturende principes.

Bij nieuwbouw, herinrichting en renovatie van bebouwing is het essentieel dat deze ontwikkelingen geen opgaven afwentelen en geen toekomstige adaptatieopties in de weg staan. Dat betekent dat de impact van klimaatverandering of kosten die nodig zijn voor adaptatie voor de volledige levensduur van de ontwikkeling, moeten worden meegenomen. Bij nieuwbouw en renovatie letten we op voor stapeling van kosten, die de financiële mogelijkheden voor woningbouw of verduurzaming vermindert

Voor de landbouw is het essentieel om zich tijdig aan te passen aan de veranderende condities vanuit het water- en bodemsysteem, de klimaatverandering en de hieraan gerelateerde beleidskeuzen. Dit betekent dat er in gebieden waar het natter, droger of zilter wordt (op termijn)

aanpassingen nodig zullen zijn in de bedrijfsvoering of gewaskeuze. Het beperken van het uitspoelen van nutriënten en gewasbestrijdingsmiddelen en het inzetten op vitale bodems zijn en blijven belangrijke opgaven en randvoorwaarden. We onderzoeken hoe we de agrariërs in onze gemeente het beste kunnen ondersteunen in deze transitie.

6.5.4 Klimaatadaptatie als kans

Klimaatadaptatie gaat over het vermogen om je als gemeente aan te kunnen passen aan een veranderend klimaat. Maar het nemen van adaptieve maatregelen kan ook kansen bieden. Veel van de adaptieve maatregelen zoals het creëren van extra waterberging, het vernatten van de veenweidegebieden, het vergroenen van bebouwd gebied en het realiseren van groenblauwe dooradering bieden kansen voor de biodiversiteit en de aaneengesloten groenstructuur. Maar denk ook eens aan de meerwaarde voor recreatie, of spelen. Om de meeste meerwaarde uit klimaatadaptatie te halen, kijken we telkens naar koppelkansen met andere sectoren.

6.6 Inspirerend cultureel erfgoed

6.6.1 Dorp met allure

Onze gemeente is rijk aan archeologie. De landschappelijke ontwikkeling van het gebied heeft ervoor gezorgd dat bewoning en gebruik van het landschap al vanaf de prehistorie mogelijk was. Vele opgravingen hebben de rijkdom aan archeologische resten aangetoond, zoals het Bronstijdgraf in Weteringpark. Hoewel verborgen onder het maaiveld zijn deze sporen van grote cultuurhistorische waarde en dragen bij aan de identiteit van Wassenaar.

Wassenaar is een dorp met allure en internationale uitstraling. Daar zijn we trots op. Ons cultureel erfgoed draagt bij aan het zichtbaar en beleefbaar houden van de geschiedenis van ons dorp. De omgevingsvisie voor Wassenaar legt de nadruk op het zorgvuldig omgaan met archeologisch erfgoed en groenbeheer. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt archeologisch onderzoek vereist om schade aan historische vondsten te

voorkomen. Het behoud van landgoederen, buitenplaatsen en het groen wordt gecombineerd met maatregelen tegen bodemerosie en het bevorderen van biodiversiteit, om zowel het cultureel erfgoed als het landschap klimaatbestendig te maken.

De stedenbouwkundige en landschappelijke structuren bepalen in hoge mate het karakter en de identiteit van Wassenaar. Als bouwkundige component is een rijke en omvangrijke collectie architectonische objecten aanwezig. Van woonhuizen uit de periode 1800-1945, vele buitenplaatsen en landgoederen tot villawijken en meer recentere dorpsuitbreidingen uit de Wederopbouw. Architectonische ankerpunten zoals kerken en buurthuizen dragen bij aan de identiteit van een wijk en spelen als ontmoetingsplek een belangrijke rol in de sociale cohesie in onze gemeente. Daarnaast biedt ons erfgoed goede aanknopingspunten voor recreatie en toerisme.

6.6.2 Doorgeven aan de volgende generatie

De cultuurhistorische kwaliteiten zijn van wezenlijk belang voor de ruimtelijke en sociale identiteit en de herkenbaarheid van onze gemeente. In het verleden is de basis gelegd voor de toekomst. Het doel van het erfgoedbeleid is om op een zorgvuldige en afgewogen wijze het cultuurhistorisch erfgoed in een goede staat door te geven aan volgende generaties. Zodat ook zij daar voor hun toekomst op kunnen voortbouwen en het kunnen blijven zien, beleven en ervaren. We houden hierbij zelf de regie daar waar nodig. Maar we stimuleren ook en geven inwoners en eigenaren de faciliteiten en ruimte om hun erfgoed duurzaam in stand te houden.

Onze cultuurhistorische kwaliteiten vertegenwoordigen een groot kapitaal en zijn een sterk merk. Erfgoed is als economische factor van belang voor de vitaliteit van onze gemeente. Het draagt bij aan de aantrekkingskracht van de fysieke leefomgeving en dat willen we zo goed

mogelijk benutten. Ontwikkelingen dienen de eigen identiteit en authenticiteit als ‘Landgoed aan zee’ te waarborgen en waar mogelijk te versterken. Onze centrale missie luidt dan ook: “Op een toekomstgerichte wijze het cultureel erfgoed als sterk merk duurzaam in stand te houden, te ontwikkelen en draagvlak ervoor te bevorderen”.

Erfgoed en monumenten kunnen worden benut voor wonen, werken en recreëren en voor het beleven. Erfgoed houdt de geschiedenis van Wassenaar levend. In veel gevallen geldt dat erfgoed in stand kan blijven zolang als het op passende wijze gebruikt wordt. We zien erfgoed als betekenisvolle inspiratiebron, katalysator en toetssteen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Ons erfgoedbeleid richt zich op diverse speerpunten die samen een integrale benadering van cultuurhistorisch erfgoed vormen. Deze speerpunten dienen als leidraad voor het behoud, de versterking en het optimaal benutten van de rijke cultuurhistorische kwaliteiten van onze omgeving.. We streven ernaar om de unieke eigenschappen van ons erfgoed te behouden, te versterken en op een zinvolle manier te benutten. Een tweede kernpunt van ons beleid is het bevorderen van herbestemming en verduurzaming van het erfgoed. Hierbij ligt de nadruk op creativiteit en maatwerk, waarbij het erfgoed op een duurzame wijze een nieuwe bestemming krijgt.

We betrekken erfgoed vroegtijdig als inspiratiebron, katalysator en toetssteen bij ruimtelijk beleid en andere relevante beleidssectoren. Hiermee beogen we een integrale aanpak te waarborgen waarbij erfgoed een leidende rol speelt. We ontwikkelen richtlijnen voor duurzaam behoud en versterking van onze cultuurhistorische waarden. Het formuleren van heldere richtlijnen vinden we belangrijk voor een consistente aanpak en waarborgt de duurzame instandhouding van ons erfgoed. Om te weten welke kwaliteiten we belangrijk vinden om te koesteren hebben we een aantal jaar geleden het boekwerk ‘verhaal van Wassenaar’ geschreven.

In dit boekwerk hebben we vastgelegd wat de belangrijkste historische aspecten zijn die Wassenaar maken tot het dorp dat we nu zijn. Met deze kennis over het ontstaan van het landschap en de cultuurhistorie hebben we de belangrijke informatie over locaties, die essentieel is voor het maken van keuzes in ruimtelijke opgaven.

6.6.3 Samen sterk

Het vergroten en delen van kennis, het behouden van draagvlak en het vergroten van bewustwording vinden we waardevol. Door actief kennis te ontwikkelen en te delen, creëren we een breder bewustzijn over het belang van erfgoedbehoud in de gemeenschap. In dit kader willen we ook de samenwerking en vrijwilligerswerk stimuleren. Hierbij benutten we de kennis en kunde van burgers en andere partners, waaronder de commissie Welstand en Cultureel Erfgoed (OKW) ruimtelijke commissie, NPHD en de buurtverenigingen.

Samen staan we sterk. Daarom gaan we aan de slag met het versterken van onze samenwerkingsverbanden en intensiveren we bestaande samenwerkingsverbanden. Denk hierbij aan de erfgoedlijnen Landgoederen en Atlantikwall, het NPHD en het Cultuurhistorisch convenant Meijendel en Berkheide en de Landschapstafel Duin Horst & Weide. Door deze samenwerkingsverbanden te versterken, leveren we gezamenlijk een grote inspanning voor het behoud en de ontwikkeling van waardevol erfgoed.

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitgewerkt.

Gebiedsgerichte ambities Waardevol groen:

Centrum

- Behouden en versterken groene kwaliteiten;
- Vergroten van de verblijfskwaliteit van het centrum door het toevoegen van groen;
- Vergroten toegankelijkheid openbare ruimte voor mensen

- met een fysieke beperking.

Woonwijken

- Behouden en versterken van het groene karakter,
- o.a. door versterken wijkgroenstructuur;
- Tegengaan versnippering grote groenpercelen;
- Terughoudendheid bij kap/snoeien (privé) bomen;
- Tegengaan verstening;
- Herstel en aanleg laanstructuren met aandacht voor planmatige vervanging bestaand groen;
- Spelen in bestaand groen beter faciliteren;
- Verbeteren toegankelijkheid en beleefbaarheid waterstructuren;
- Hoogwaardig onderhoudsniveau openbare ruimte > stimuleren ontmoeting;
- Vergroten toegankelijkheid openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking.

Bedrijventerreinen

- Versterken groene uitstraling bedrijventerreinen
- door bijvoorbeeld groene omkadering;
- Opwaarderen kwaliteit groene buitenruimte;
- Door beperkte ruimte op maaiveld zoeken naar alternatieven voor groen, zoals verticale tuinen of groene daken voor schone lucht, isolatie en uitstraling.

Buitengebied

- Behouden, versterken en waar mogelijk vergroten
- groene buffers rondom Wassenaar;
- Behouden en versterken biodiversiteit, flora en fauna;
- Behouden en versterken openheid agrarisch gebied als habitat voor weidevogels;
- Behouden natuurwaarden duinen i.h.k.v. drinkwaterwinning;
- Versterken stad-landverbindingen > recreatief medegebruik om draagvlak voor behoud van het gebied te vergroten;
- Regionale samenwerkingsverbanden opzoeken ter vergroting bewustwording groene waarde buffers;
- Vergroten kwaliteit groene bermen bij entrees Wassenaar;

- Verbeteren kwaliteit en onderhoudsniveau groene buitenruimte en landgoedparken;
- Spelen in bestaand groen beter faciliteren en spreiden.

Gebiedsgerichte ambities cultuur:

Centrum

- Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van het centrum;
- Beleefbaar houden accidentatie door ligging op strandwal;
- Creativiteit en maatwerk bij herbestemming / herontwikkeling, passend in maat en schaal bij historisch karakter.

Woonwijken

- Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van de woonbuurten;
- Behouden van ankerpunten (zoals buurthuizen en kerken) in de wijk.

Buitengebied

- Duurzaam behouden en versterken van cultuurhistorische waarden als belangrijke dragers van de identiteit van het buitengebied;
- Behouden van agrarische bedrijven als belangrijke drager open veenweidegebied;
- Herkenbaar houden cultuurlandschappelijke structuren;
- Duurzaam behouden functionele differentiatie en ensemblewaarde gebouw en park voor een toekomstbestendig landgoed/buitenplaats;
- Creativiteit en maatwerk bij herbestemming / herontwikkeling, passend in maat en schaal bij historisch karakter.

Gebiedsgerichte ambities klimaatadaptatie:

Woonwijken

- In verband met klimaatadaptatie creëren voldoende waterbergend vermogen, o.a. door tegengaan verstening;

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- Onder regie van de provincie samenwerken aan de richtinggevende gebiedsdoelen voor stikstofreductie.
- Samen met onze partners werken aan het verkrijgen van de status als Nationaal Park Hollandse Duinen.
- Uitvoeren van het programma groen en water voortzetten.
- Participatiebeleid openbare ruimte opstellen.
- Werken aan een volwaardige beleidsbasis voor klimaatadaptatie.
- De principes van bodem en water sturend inbedden in onze plan- en besluitvorming.
- Goed zorgen voor ons cultureel erfgoed en dit zichtbaar maken.
- Bestaande samenwerking met DHW voortzetten en uitvoeren van programma.

7 Leefbaar en aantrekkelijk wonen

7.1.1 Hier is het mooi wonen

Wassenaar geniet landelijke bekendheid vanwege haar fraaie groene woonomgeving. We kennen in Wassenaar meerdere woonmilieus en een bredere diversiteit dan alleen ‘rijk en duur’ wonen. De zandstranden, het duingebied, het bosareaal en de vele historische landgoederen, buitenplaatsen, monumenten en de historische dorpskern maken Wassenaar tot een zeer aantrekkelijke (woon)- gemeente.

Een belangrijk kenmerk van onze woningmarkt is de verhouding huur- en koopwoningen. Ruim 40% van de woningen in Wassenaar is huurwoning en daarvan is bijna tweederde in bezit is van corporaties. Daarnaast kennen we in onze gemeente relatief hoge woningprijzen. Dit leidt ertoe dat bepaalde doelgroepen zoals starters en huishoudens met een middeninkomen moeilijk aan een woning komen. Waar mogelijk nemen we maatregelen om dit bij te sturen. Zo stimuleren we een betere doorstroming op de woningmarkt met appartementen voor senioren nabij voorzieningen zodat grotere huurwoningen vrij komen voor jonge gezinnen.. De toekomstige wet versterking regie vhw laat de eis vervallen dat men een woning achterlaat. Dit biedt kansen voor starters en daklozen.

Het is niet alleen mooi wonen in Wassenaar, we streven namelijk naar een groene en energiezuinige toekomst, waarin onze huizen niet alleen comfortabel zijn, maar ook bijdragen aan een gezonde en duurzame leefomgeving. Met het verduurzamen van onze woningvoorraad dragen we bij aan onze duurzaamheidsambitie

7.1.2 Iedereen thuis in Wassenaar

De essentie van ons woonbeleid is kristalhelder: Wassenaar moet een aantrekkelijke en toegankelijke woonomgeving blijven voor iedereen. Ons streven naar leefbaarheid staat centraal bij nieuwbouw,

transformatie en herontwikkeling. We hebben een duidelijk doel voor ogen – gedifferentieerde wijken waarin geen grote concentraties van kwetsbare groepen ontstaan.

Ons vernieuwde woningaanbod is nauwkeurig afgestemd op de vraag vanuit de gemeenschap. We streven naar een gebalanceerde mix die kwaliteit, voorzieningen en de toegankelijkheid van de woningvoorraad voor specifieke doelgroepen in harmonie brengt. Wassenaar is een levendige gemeente waar iedereen zich thuis voelt, en waar we gezamenlijk bouwen aan een toekomst die voor iedereen aantrekkelijk is.

Ons woonbeleid is gericht op een levensloopbestendige woningvoorraad, waar wonen voor alle doelgroepen een vanzelfsprekende kwaliteit is. Of je nu jong bent, een gezin hebt, op leeftijd bent, of als alleenstaande woont, wij streven ernaar dat iedereen zich thuis voelt in Wassenaar. Hierin liggen er ook nog belangrijke opgaven.

7.1.3 Levensloopvriendelijke gemeente

We zetten in op het vergroten van de slaagkansen op de woningmarkt, specifiek voor middeninkomens, jongeren, starters en jonge gezinnen. Onze visie omarmt een levensloopvriendelijke gemeente, waar het mogelijk is om langer zelfstandig te wonen in de wijk ondersteund door een passend aanbod van voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen in onze samenleving. We borgen ons woonbeleid onder andere door nauwe samenwerking met corporaties en andere betrokken partijen zijnde particuliere of commerciële investeerders, en houden we vinger aan de pols door middel van monitoring. Dit doen we onder andere op basis van de jaarlijks op te stellen woningmarktmonitor en de sturingsafspraken voor beleid, programma en projecten. Op die manier bouwen we ook daadwerkelijk aan een gemeenschap waar iedereen zich thuis voelt.

7.1.4 Groen koesteren

De ruimtelijke opgave staat in het teken van het behoud en de versterking van onze karakteristieke ruimtelijke hoofdstructuur. We kiezen bewust voor behoud. We willen niet verder uitbreiden ten koste van onze groene omgeving. Nieuwbouw in het dorp maken we mogelijk door de vervanging en uitbreiding van bestaande voorraad, herbestemming van bestaande gebouwen, of op vrijgekomen locaties. Daarbij kijken we verder hoe we kunnen verdichten.

Belangrijk in de woningbouwopgave is dat de andere opgaven daarin worden meegenomen. Denk aan de klimaatverandering, biodiversiteit, energie, mobiliteit en een toenemende vraag naar drinkwater. Dit vraagt zowel bovengronds en ondergronds ruimte, bijvoorbeeld voor het opvangen en bufferen van water of een andere inrichting van de openbare ruimte. Daarom benaderen we elk woningbouwplan met een duurzame blik en oog voor betaalbaarheid

Alle ontwikkelingen stemmen we zorgvuldig af op het groene, kleinschalige en historische karakter van Wassenaar, waarbij we betaalbaarheid in het visier houden. Hierbij is de maat en schaal van de projecten essentieel, zodat ze naadloos passen binnen de unieke sfeer van onze gemeente. We blijven trouw aan onze identiteit, terwijl we doordacht en met respect voor het verleden kijken naar de toekomst van onze ruimtelijke inrichting.

7.1.5 Aantrekkelijk vestigingsklimaat

We kijken bij de woningbouwopgave niet alleen naar ons eigen grondgebied. We zoeken hiervoor afstemming in de regio. Enkele aandachtspunten die relevant zijn voor ons als Wassenaar zijn de afstemming tussen mobiliteit en wonen en de aantrekkingskracht voor internationale kenniswerkers.

Met de regio streven we naar aantrekkelijke woonomgevingen waar internationale kenniswerkers zich thuis voelen. Het doel is om een

vestigingsklimaat te creëren dat niet alleen economisch aantrekkelijk is, maar ook voorzien is van hoogwaardige faciliteiten en recreatiemogelijkheden. De strategische ligging van het Hart van Holland in de Randstad biedt hierbij een solide basis die verder kan worden uitgebouwd. Samengevat, we zetten regionaal in op een evenwichtige ontwikkeling die niet alleen rekening houdt met de behoeften van vandaag, maar ook met de uitdagingen van morgen. We bekijken welke bijdrage we hier als Wassenaar aan kunnen leveren.

7.1.6 Wonen en zorg verbonden

De wereld om ons heen verandert snel. Dit geldt ook voor het thema wonen. We merken dat onze woonvisie uit 2021 op een aantal onderdelen niet meer goed aansluit op hetgeen we belangrijk vinden in onze samenleving. Het is wettelijk verplicht om een woonzorgvisie op te stellen. We werken momenteel aan deze woonzorgvisie. Als de beleidskeuzes in deze visie gevolgen hebben voor de beleidslijnen die opgenomen zijn in voorliggende Omgevingsvisie, dan zullen we de Omgevingsvisie hier in de eerstvolgende actualisatieronde op aanpassen. Dit wordt onderdeel van het programma wonen.

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitgewerkt.

Gebiedsgerichte ambities wonen

Centrum en Woonwijken

- Stimuleren van een evenwichtige bevolkingssamenstelling door bij nieuwbouw of transformatie in te zetten op betaalbare huur- en koopwoningen voor diverse doelgroepen;
- Bij nieuwbouw wordt percentage sociale huur of koop van gemiddeld 30% gehanteerd;
- Bij nieuwbouw levensloopbestendig en flexibel bouwen volgens de Woonkeur;
- Aandacht voor een gezond binnenmilieu;

- Sociale huurwoningen in het centrum behouden.
- In woonwijken vroegtijdige voorlichting over belang langer zelfstandig wonen in de wijk in een passende woning voor senioren en mensen met een beperking.

Buitengebied

- Geen extra woningbouw in buitengebied anders dan transformatie of herontwikkeling van huidige bebouwing, met als uitgangspunt versterken van de bestaande kwaliteiten;
- Bedrijfswoningen (alleen indien noodzakelijk voor bedrijfsvoering) als onderdeel van de bedrijfsbebouwing ter voorkoming van afsplitsing.

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- Opstellen van de woonzorgvisie
De leveren onze bijdrage aan regionale ontwikkelingen
We gaan aan de slag met het programma wonen.

8 Economisch vitaal

8.1 Bruisend centrum

8.1.1 Toekomstbestendige detailhandel

Een duurzame, lokale economie vormt de ruggengraat van de ontwikkeling en leefbaarheid van Wassenaar. Binnen onze gemeente onderscheiden zich momenteel drie belangrijke winkelgebieden:

1. Het centrum met het kenmerkende 'winkelhaak'-gebied, bestaande uit Langstraat, Van Hogendorpstraat en Luifelbaan;
2. Het levendige Stadhoudersplein;
3. De bedrijvige Oostdorperweg.

Daarnaast creëren verspreide winkels in de verschillende wijken een compleet winkelaanbod en komt het hart van Wassenaar tot leven met de wekelijkse markt.

We zetten ons in om een compacte, toekomstbestendige, en dynamische detailhandelsstructuur te realiseren. Deze structuur willen we laten aansluiten bij de behoeften en bezoekmotieven van consumenten, terwijl deze tegelijkertijd voldoende ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor gedreven ondernemers. Onze strategie richt zich op twee krachtige locaties die elk hun eigen unieke karakter hebben. Het centrum als divers recreatief winkelgebied en het Stadhoudersplein voor de dagelijkse boodschappen.

8.1.2 Verrijking voor de leefomgeving

We zetten ons in voor een bloeiende ontwikkeling van de horeca, waarbij onze focus ligt op het verrijken van de leefomgeving in Wassenaar. Horecavoorzieningen dienen een waardevolle bijdrage te leveren aan de kwaliteit van wonen, werken, winkelen en recreëren. We streven ernaar om de horeca voornamelijk te concentreren op plekken waar nu al diverse gelegenheden te vinden zijn, zodat het een organisch onderdeel wordt van de bestaande levendigheid.

Tegelijkertijd erkennen we het belang van onze ligging in het landelijk gebied en de daaraan verbonden recreatieve mogelijkheden. In deze landelijke omgeving behouden we ruimte voor (horeca)ontwikkelingen die direct verbonden zijn met het omliggende landschap of de cultuur-historische elementen. Hierdoor willen we ervoor zorgen dat de horeca in Wassenaar niet alleen inspeelt op lokale behoeften, maar ook onderdeel uitmaakt van het toeristisch aanbod van voorzieningen.

8.2 Recreatie in Wassenaar

8.2.1 Toerisme: voor ieder wat wils

We richten onze blik op de versterking en kwalitatieve ontwikkeling van het toeristisch aanbod. Binnen deze ambitie onderscheiden we vier cruciale toeristische clusters die de gevarieerde aantrekkingskracht van onze gemeente belichten:

- **Populair vermaak:** De as Duinrell – Wassenaarse Slag staat centraal in ons aanbod voor populaire vrijetijdsbesteding, waar bezoekers kunnen genieten van diverse vormen van vermaak.
- **Natuur en landschap:** Het duinlandschap van Meijendel, de landgoederenzone en het open veenweidegebied bieden uitgebreide mogelijkheden voor fietsen, wandelen en recreatie in een prachtige natuurlijke omgeving.
- **Exclusieve cultuur:** we staan bekend om ons rijke en 'Koninklijke' imago. De combinatie van landgoederen, buitenplaatsen, villawijken, museum Voorlinden, de draf- en renbaan Duindigt en het rijke culturele erfgoed vormt een unieke en onderscheidende toeristische ervaring.
- **Watertoerisme:** hoewel Wassenaar momenteel beperkt watertoerisme kent, biedt de aanwezigheid van drie jachthavens en diverse vaarwegen veel potentieel. We streven ernaar dit te versterken door waterroutes te optimaliseren, aan te sluiten op het sloepennetwerk van Leiden e.o. en de havens beter te benutten met voorzieningen voor waterrecreatie.

Zo willen we Wassenaar op de kaart zetten als veelzijdige en aantrekkelijke toeristische bestemming, waar voor ieder wat wils te vinden is.

8.2.2 Toeristische ervaring in harmonie met het karakter van Wassenaar

Een grote toename van het aantal toeristen vinden we niet wenselijk. Tegelijkertijd kunnen we hier slechts beperkt op sturen. Met de verwachte groei van het aantal inwoners in de regio betekent dit een aanpak waarbij we aandacht moeten hebben om rust en reuring in balans te houden. We zijn ons bewust van de impact die teveel reuring heeft op ons landschap en de verstoring die het kan veroorzaken op ons rustieke, typisch Wassenaarse karakter. Ons doel is te streven naar duurzaam toerisme, waarbij het behoud van natuur, cultuur en milieu zowel op korte als lange termijn centraal staat. Nieuwe voorzieningen krijgen enkel ruimte als ze aansluiten bij de aard en het karakter van Wassenaar.

We streven naar het bevorderen van de verblijfsduur en een hogere besteding van recreanten en toeristen. Dit willen we bereiken door de verbindingen tussen voorzieningen te versterken: bestaande recreatie- en horecavoorzieningen verwijzen naar elkaar, er worden nieuwe arrangementen geïntroduceerd en de routestructuur wordt aangepast om deze versterkte connectiviteit te ondersteunen. Op deze manier creëren we niet alleen een duurzaam toerisme, maar streven we ook naar een toeristische ervaring die in harmonie is met het unieke karakter van Wassenaar.

8.3 Aantrekkelijk vestigingsklimaat

8.3.1 Duurzaam en verantwoord ondernemersklimaat

We streven ernaar een gemeente te zijn waar het fijn wonen, werken en recreëren is. De lokale economie met lokale ondernemers levert hier een grote bijdrage aan. Met het oog op deze doelstellingen hebben we een aantal ambities: we streven ernaar werkgelegenheid te genereren die past bij de vaardigheden en behoeften van onze eigen

gemeenschap. Tevens willen we een gunstig ondernemersklimaat bevorderen. We willen een omgeving creëren waarin ondernemers gedijen en kansen krijgen om te groeien. We vinden leefbaarheid belangrijk en willen daarom onze voorzieningen behouden. Ook willen we een aange- naam woon- en leefklimaat bevorderen, met beperking van overlast en negatieve effecten. Tot slot willen we ook duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen stimuleren.

8.3.2 Vitale bedrijventerreinen

We zijn vanouds een agrarisch dorp dat zich heeft ontwikkeld tot woon- gemeente. De bedrijvigheid is voornamelijk historisch gegroeid of sterk verbonden aan het woonmilieu, de recreatie of het toerisme. Op de be- drijventerreinen zetten we in op het vitaal houden, optimaliseren van het gebruik, verdichten boven uitbreiden en behoud door ontwikkeling. We richten ons er in beginsel op dat bedrijven met milieuhinderlijke of ver- keerintensieve activiteiten uiteindelijk uit de woongebieden verdwijnen naar een voor het bedrijf passende locatie.

8.3.3 Een inclusieve arbeidsmarkt

We hechten er veel belang aan dat mensen uit alle lagen van de sa- menleving, met of zonder afstand tot de arbeidsmarkt, kunnen participe- ren op de arbeidsmarkt. We willen tevens als gemeente graag expats en startende ondernemers extra faciliteren. Starters voegen dynamiek toe aan het ondernemersklimaat van de gemeente en zorgen daarmee ook voor nieuwe werkgelegenheid.

8.3.4 Samen met de regio

We kijken voor onze economie verder dan onze gemeentegrenzen. Van- uit de Agenda Economisch Domein zet de provincie Zuid-Holland in op het richten van de inzet van middelen en capaciteit op de transitie naar een duurzame en digitale economie, en op een inclusieve economie en samenleving. Om natuurinclusief te ondernemen en recreatie en toe- risme verder te verbinden is er volgens de provincie Zuid-Holland meer

samenwerking nodig. We kijken wat we hier als Wassenaar aan bij kun- nen dragen.

De wederkerigheid tussen de economische functies en de regio kan ver- der versterkt worden. Goede openbaar vervoer-verbindingen zijn hierbij essentieel. Ook aantrekkelijke woonmilieus, waarin internationale ken- niswerkers zich thuis voelen, met goede voorzieningen en recreatiemo- gelijkheden zijn van belang. Omgekeerd kan het bedrijfsleven ook een bijdrage aan de omgeving leveren. Hier hebben we in regionaal verband al over nagedacht. Maar als hiervoor kansen voorbij komen waar wij als gemeente een rol in kunnen spelen, dan gaan we aan de slag om die te verzilveren.

8.3.5 Keuzes maken

Onze economische visie dateert van 2016. We merken dat de vraag- stukken in onze economie veranderd zijn en dat onze economische visie verouderde onderdelen bevat. Daarom zijn we bezig met het actualise- ren van onze economische visie. We kijken daarin breed naar onze eco- nomie, maar hebben sowieso aandacht voor een visie op een aantrek- kelijk economisch vestigingsklimaat, circulariteit, duurzaam ondernemen en maatschappelijke meerwaarde. In het geval deze economische visie nieuwe beleidslijnen bevat dan de hoofdlijn die in voorliggende Omge- vingsvisie opgenomen is, dan nemen we deze mee in de eerstvolgende actualisatieslag.

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitge- werkt.

Gebiedsgericht uitwerking economisch vitaal

Centrum

- Versterken winkelhaak door concentratie detailhandel;
- Centrum als lokaal recreatief winkelgebied met versterking van de kernwaarden persoonlijk, stijlvol en authentiek;
- Concentratie horeca daar waar nu al gelegenheden zijn;

- Betere verbinding tussen recreatieve clusters en het centrum;
- Versterken van de verblijfsfunctie van het centrum;
- Opzetten van een digitaal en/of fysiek informatiepunt en evenemen- tenkalender.

Woonwijken

- Het Stadhoudersplein als boodschappencentrum;
- Een goed klimaat voor ZZP'ers met bijbehorende faciliteiten die pas- sen bij de schaal van de omgeving;
- Watergerichte ontwikkeling Havengebied.

Bedrijventerreinen

- Duurzame bedrijventerreinen, elk met een eigen karakter en uitstra- ling;
- Vitale bedrijventerreinen als ondersteuning van het woonklimaat, waarbij verdichten boven uitbreiden gaat.

Buitengebied

- Een toekomstbestendige agrarische sector door het bieden van ruimte voor verbreding en schaalvergroting passend bij kwaliteiten van het buitengebied;
- Optimale routing en verwijzing naar recreatieve bedrijven;
- Waar mogelijk toegankelijk en aantrekkelijk buitengebied voor exten- sieve recreatie met bijbehorende voorzieningen;
- Gebieden in polders benoemen ofwel als stiltegebied of die i.v.m. aanwezige natuurwaarden beperkt toegankelijk zijn;
- Onderzoeken route mountainbikers voor zover passend binnen na- tuurwaarden;
- Versterken beleving en gebruik waterstructuren;
- Versterken fiets-, wandelen ruiterspadennetwerk door invullen ontbre- kende schakels en door betere marketing van routes;
- Kwaliteitsverbetering van het familiestrand met behoud van klein- schalig karakter.

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- Opstellen van een economische visie
- ...

9 Bereikbaar en toegankelijk

9.1 Een veilig en bereikbaar Wassenaar

9.1.1 Verkeersveiligheid bevorderen

We zetten in op veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid. Dat betekent in de praktijk dat wanneer een maatregel de veiligheid bevordert, maar (enigszins) ten koste gaat van de bereikbaarheid, we daar vaak toch voor zullen kiezen. Het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers in Wassenaar vinden we van groot belang. We kijken waar we auto-gebruikers kunnen stimuleren tot langzamer rijden waardoor de verkeersveiligheid verbetert. Ook maken we jaarlijkse inventarisaties van gevaarlijke infrastructurele punten.

9.1.2 Aan de slag met de N44/A44

We hebben als Wassenaar een strategische ligging langs de N44/A44 en de N14. Dit biedt een gunstige verbinding naar belangrijke bestemmingen zoals Den Haag, Leiden, Amsterdam en de luchthavens Schiphol en Rotterdam-The Hague Airport. Deze directe toegang tot belangrijke knooppunten draagt bij aan de bereikbaarheid van onze gemeente. Echter, deze gunstige ligging brengt ook uitdagingen met zich mee. Langs de N44/A44 wordt veel overlast ervaren. Lange files en aanzienlijk sluipverkeer zijn dagelijkse realiteiten waardoor de leefbaarheid niet ten goede komt. Ook is er geluidsoverlast en luchtvervuiling waar we als Wassenaar weinig invloed op hebben, maar wel de last van ondervinden. Tot slot is de N44 ook een blokkade voor flora en fauna, vanwege de overgang van duin naar het groene hart. We willen daarom de leefbaarheid voor mens en dier rond deze weg gaan verbeteren.

Het is soms echter nog erg druk op de wegen in en rondom Wassenaar. Het is de laatste jaren rustiger geworden op de N44. Met de komst van de Rijnlandroute en het verbreden van de A4 wordt het naar verwachting rustiger qua autoverkeer op de N44. We blijven samen de provincie kijken hoe we de N44 bereikbaar kunnen blijven houden. Rijkswaterstaat is wegbeheerder. Samen met stakeholders zetten in op het

aanpakken van dit vraagstuk. Samen met de MRDH en Den Haag worden op dit moment al onderzoeken gedaan naar Mobiliteitsmanagement en kleine verkeersmaatregelen.

9.1.3 Voetgangers-, en fietsvriendelijk

We streven naar het behoud van een prettige woon- en leefomgeving. Mobiliteit speelt hierin een belangrijke rol. Ons beleid ten aanzien van het autoverkeer is erop gericht de bereikbaarheid van en vanuit Wassenaar zo goed mogelijk te faciliteren.. Het is zoeken naar balans tussen een goede bereikbaarheid en een leefbare omgeving. Veiligheid van iedereen in het langzaam verkeer heeft onze prioriteit. We hebben extra aandacht voor de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers als fietsers, scootmobielen en voetgangers. We hebben continue aandacht voor het verbeteren en veiliger maken van fiets- en wandelroutes en zebrapaden. Belemmeringen in de openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking voorkomen we zoveel mogelijk en nemen we waar mogelijk weg. Verder streven we ernaar de veiligheid en leefbaarheid op de wegen in Wassenaar te verhogen. Dit doen we door functie, vorm en gebruik van de wegen goed op elkaar af te stemmen. Daarmee moet de bereikbaarheid van Wassenaar op orde blijven. Ons wegencategoriseringsplan is hierbij sturend. Het doel van het wegencategoriseringsplan is om de veiligheid en leefbaarheid op de wegen in Wassenaar te verbeteren, terwijl de bereikbaarheid behouden blijft. We willen dit bereiken door ervoor te zorgen dat de functie, vorm en het gebruik van de wegen goed op elkaar zijn afgestemd.

De (verkeers)veiligheid van onze scholieren vinden we belangrijk. We zoeken daarom naar de veilige inrichting van schoolroutes. Ook de verkeersveiligheid rond de scholen en sportverenigingen heeft onze aandacht. Door het scheiden van wonen en zorg zien we dat mensen langer thuis blijven wonen. Vanuit sociaal oogpunt vinden we de bereikbaarheid van voorzieningen voor deze doelgroep van essentieel belang. We zetten tevens in op het verder promoten van verkeersveiligheid onder diverse doelgroepen.

9.1.4 Inzetten op omgeving die uitnodigt tot beweging

De elektrische fiets wordt meer en meer gebruikt als alternatief voor de auto bij woon-werkverkeer. Voor de gezondheid van onze inwoners willen we beweging stimuleren. Met aantrekkelijke en veilige fiets- en wandelroutes en goede parkeervoorzieningen voor de fiets willen we mensen uitnodigen (vaker) de fiets te gebruiken. Een verkeersveilige leefomgeving is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leefmilieu waarbij beweging wordt gestimuleerd. De gemeente Wassenaar zet hiervoor in op verschillende niveaus voor het verbeteren van de verkeersveiligheid. De niveaus zijn: kleine infrastructurele maatregelen, werk-met-werk fietsmaatregelen en complexe grote fietsmaatregelen. Allereerst zetten we in op kleine infrastructurele maatregelen. Dit zijn kleine maatregelen ter verbetering van de fietsveiligheid. Verder zetten we in op werk-met-werk fietsmaatregelen. Dit zijn maatregelen om de fietsveiligheid via het lopende beheer- en onderhoudsprogramma te verbeteren. Tot slot realiseren we ook complexe en grote fietsmaatregelen. Dit zijn maatregelen voor de aanpak van complexe kruispunten en/ of wegvakken ter verbetering van de fietsveiligheid.

9.1.5 Slim reguleren van autoverkeer en OV aanmoedigen

We vinden een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer belangrijk. Om de leefomgeving van Wassenaar zo veel mogelijk in te kunnen richten op de wandelaar en de fietser is een hoogwaardige OV verbinding erg belangrijk. We behoeven aan een betere aantakking op het openbaar vervoernetwerk. De ontwikkeling van Valkenburg vergroot de kans op een hoogwaardige OV –verbinding tussen Leiden en Den Haag.

Verder zet de gemeente Wassenaar in op het evenwichtig verdelen van autoverkeer over de wegen en het verminderen van interne autoverplaatsingen in Wassenaar. We kijken vanuit ons parkeerbeleid hoe we Wassenaar zo leefbaar mogelijk kunnen houden. Zo is het parkeren van grote voertuigen (bussen en vrachtwagens) binnen de bebouwde kom

verboden. Ook werken we met parkeerschijfzones in het centrum en reserveren we plekken voor bestuurders met een handicap. We blijven inzetten op een goede bereikbaarheid in en rondom Wassenaar.

9.1.6 Duurzame mobiliteit

We streven naar een betere afstemming tussen mobiliteit en verstedelijking (wonen en werken) in de regio. Duidelijk is dat geïnvesteerd moet worden in de huidige infrastructuur vanwege duurzaamheid, leefbaarheid en een transitie naar schone mobiliteit en om voldoende toegerust te zijn op de verkeerstoename die volgt uit de verdere verstedelijking op de langere termijn. Ook vinden we het ontwikkelen van vervoershubs op regionale schaal belangrijk. Hiermee kunnen overstap, laden en distributie verbeterd worden en tegelijkertijd kan het wegennet ontlast worden. Hier hebben we in regionaal verband al afspraken over gemaakt en hier gaan we dus ook in regionaal verband verder mee aan de slag.

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitgewerkt.

Gebiedsgericht uitwerking bereikbaar en toegankelijk

Centrum

- Een voor alle verkeersstromen goed en veilig
- bereikbaar centrum met daarbij behorende
- voorzieningen;
- Een autoluw centrum door concentratie gemotoriseerd verkeer op ‘centrumring’ met korte inprikkers naar parkeergelegenheden;
- Verbeteren routing en bewegwijzering;
- Intensiveren doelgroepenvervoer om centrum
- bereikbaar te laten zijn voor senioren en gehandicapten.

Woonwijken

- Ter verhoging van de verblijfskwaliteit het verkeer / OV concentreren op gebieds- en wijkontsluitingswegen (50 km), daarbinnen 30 km zones;
- Veilige schoolomgeving;
- Veilige wandel- en fietsroutes;
- Aansluiting op hoofdwegennet verbeteren i.v.m. interne verkeersafwikkeling.

Bedrijventerreinen

- Bedrijventerreinen zijn goed bereikbaar, de interne en externe ontsluiting is op orde > aansluiting Maaldrift op A44.

Buitengebied

- Verbeteren van de bereikbaarheid en leefbaarheid > (gedeeltelijke) ondertunneling N44;
- Betere aantakking op O.V.-netwerk;
- Verbeteren ontsluiting sportcomplex Roggewoning en museum Voorlinden door extra aansluiting op N14.

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- We stellen een nieuwe mobiliteitsvisie op.
- Opstellen nieuwe nota parkeerbeleid. Naar verwachting eind 2024 gereed.
- We verkennen de mogelijkheden om de leefbaarheid nabij de N44/A44 te verbeteren.
- ...

10 Duurzaam en energieneutraal

10.1 Duurzaamheid

10.1.1 Duurzame energieopwekking: CO₂- neutraal in 2050

Het klimaat verandert. We hebben als gemeente de taak om Wassenaar goed voor te bereiden op de toekomst. We willen verdere klimaatverandering zoveel mogelijk tegengaan. We werken gezamenlijk aan de doelstelling om in 2050 CO₂ -neutraal te zijn. Dat betekent dat we geen fossiele brandstoffen meer gebruiken voor de verwarming, elektriciteit, mobiliteit, voedselvoorzieningen en industrie. Daarmee willen we bijdragen aan de maatschappelijke opgave om klimaatverandering tegen te gaan en stappen zetten naar een volledig duurzame energievoorziening. Als SDG/Global Goals-gemeente streeft Wassenaar naar een toekomst die in balans is met de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Dit betekent een integrale benadering van duurzaamheid, waarbij aandacht wordt besteed aan zowel de leefomgeving als sociale inclusiviteit en economische groei. Door de focus op People, Planet, en Profit draagt Wassenaar bij aan een eerlijke, veilige, en duurzame samenleving voor alle inwoners.

We hebben ons als Wassenaar via de VNG gecommitteerd aan de landelijke afspraak met het Rijk via het zogenaamde Klimaatakkoord. Hierin is de eerste doelstelling gesteld op 49% CO₂-reductie in 2030. Dit vormt de basis van al het huidige handelen in Wassenaar. Voor Wassenaar zijn de gebouwde omgeving, elektriciteit en mobiliteit het meest relevant. Industrie en voedselvoorziening vormt slechts een klein aandeel in de Wassenaarse uitstoot. We willen als gemeente stapsgewijs toewerken naar deze doelstelling. De opgave is vanaf 2020 het reduceren van ca. 127.000 ton CO₂.

We zijn realistisch bij het stellen van doelen. Veel nieuwe technieken om energie op te wekken, op te slaan en te distribueren zijn voor bepaalde delen van Wassenaar niet of nauwelijks geschikt in verband met

bijvoorbeeld de lage adressendichtheid, het waterwingebied of de afwezigheid van spouwmuren in (Rijksbeschermd) cultureel erfgoed.

10.1.2 Inzet op duurzame en lokale verwarming woningen

De ambitie van CO₂-neutraal vertaalt zich ook in de ambitie om in 2050 CO₂- neutrale verwarming voor huizen en gebouwen in de toekomst te realiseren. We werken hiermee stapsgewijs naar een duurzame woningvoorraad. We sturen als gemeente op een reductie van de gemiddelde warmtebehoefte met 30%. Voor 2030 worden geen woningen of gebouwen verplicht van het aardgas afgesloten met uitzondering van nieuwbouwwoningen. Voor nieuwbouw geldt al een plicht om aardgasvrij te bouwen. Als gemeente nemen we een actieve rol in deze opgave en ondersteunen we gebouweigenaren. Gebouweigenaren die zelf wel de ambitie hebben om het gebouw zonder aardgas te verwarmen kunnen dit via individuele oplossingen doen. De gemeente faciliteert bewoners via het Duurzaam Bouwloket. Ons doel is om de warmtetransitie tegen de laagste nationale kosten te laten plaatsvinden en voor de eindgebruiker moet dit minimaal woonlastenneutraal zijn. Woonlastenneutraal zal bepaald worden volgens een nog te bepalen definitie van het Rijk. Als subsidies of andere maatregelen nodig zijn voor woonlastenneutraliteit zal dit uitsluitend via Rijksregelingen kunnen. Voor 80% van de buurten in Wassenaar willen we in 2030 een eenduidig warmtealternatief onderzocht hebben. In 2026 weten we dit warmtealternatief al voor 30% van de buurten. Daarom beginnen we direct met een zoektocht naar geschikte lokale warmtebronnen.

Een schoon Wassenaar en een circulaire economie

We vinden als gemeente een schone natuur en openbare ruimte belangrijk. We zetten als gemeente in op het aanwakkeren van een mentaliteitsverandering in de wijze waarop we naar afval kijken. We werken hieraan door bijvoorbeeld: educatie over het strand en over zwerfafval in combinatie met het inzetten op gedragsverandering. We stellen onszelf hoge doelen. We streven ernaar Wassenaar op de kaart te zetten als gouden Quality coast Award. Ook willen we dat ons strand en de

kwaliteit van het zeewater direct aan de kust voldoet aan de strenge internationale normen voor de blauwe vlag.

10.1.3 Actieve samenwerking met de regio en de provincie

Verduurzamen doe je niet alleen. Hiervoor kijken we ook over onze gemeentegrenzen heen. De provincie Zuid-Holland wil het opwekken van duurzame energie ondersteunen en tegelijkertijd het landschap en de onbebouwde ruimte in Zuid-Holland beschermen. Deze uitgangspunten vinden we ook in Wassenaar belangrijk.

Duurzame energieopwekking is een grote opgave. We pakken dit dan ook aan samen met de regio. Binnen de regio Rotterdam Den Haag hebben we al afspraken gemaakt in de Regionale Energie Strategie 1.0 (RES) voor de regio Rotterdam – Den Haag. Een aantal belangrijke zijn:

- **Warmte:** besparen, o.a. door isoleren, is een belangrijke eerste stap. Regionaal streven we naar een besparing van 20% of meer in de gebouwde omgeving en 30% of meer in de glastuinbouw.
- **Energie:** In de regio zijn er kansen om 2,8-3,2 TWh duurzame elektriciteit op te wekken. De regio zet zeer stevig in op zonne-energie op daken en parkeerplaatsen in stedelijk gebied, namelijk 40% van het geschikte dakoppervlak willen we regionaal benutten voor zonne-energie. Ook moeten waterbassins in de glastuinbouw benut worden voor zonnepanelen. Met de regio hebben we tevens een opgave voor het plaatsen van circa 27 extra windmolens in de regio. Dit willen we doen op basis van de draagkracht van het landschap.
- **Duurzame brandstoffen:** samen met de partijen in de regio hebben we de ambitie om het gebruik van groengas en waterstof richting 2030 en 2050 flink te verhogen. Vooral waterstof geproduceerd uit duurzame elektriciteit (groene waterstof) moet een grote rol gaan spelen. Regionaal kiezen we ervoor om schaarse, duurzame brandstoffen zo hoogwaardig mogelijk in te zetten.

De opwekking van duurzame energie pakken we samen met de regio aan, maar we kijken in dit gesprek wel goed wat er bij Wassenaar past.

Dit betekent dat we geen windmolens willen op zichtafstand van de kust. Ook in ons buitengebied vinden we windmolens en zonneweides niet passend door landschappelijke en natuurwaarden. Ook het plaatsen van zonnepanelen op monumentale panden is lastig. Daarom zullen we ons specialiseren in andere vormen van duurzame energie. Dit doen we door bijvoorbeeld innovaties te verkennen.

10.1.4 Efficiënt en duurzaam ruimtegebruik

We streven bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen naar slim meervoudig ruimtegebruik. We combineren functies, waarin innovatieve oplossingen voor duurzame energie zijn geïntegreerd. Bij slim ruimtegebruik wordt het ruimtebeslag beperkt waarbij in verband met klimaatadaptatie zo min mogelijk verharding/verstening optreedt ten gunste van het waterbergend vermogen in combinatie met mogelijkheden voor vergroening.

10.1.5 Duurzaamheid en historie

Erfgoed vertegenwoordigt een duurzame gebruikswaarde, waarbij het behoud en gebruik van tijdloze materialen, die vaak al eeuwenlang meegaan en het milieu minimaal belasten, centraal staan. We moedigen actief herbestemming en duurzaam beheer aan, waarbij we eigenaren aanmoedigen om dit in lijn met de doelen van het Klimaatprogramma te realiseren. We grijpen kansen aan om aan te sluiten bij verduurzamingsinitiatieven en de energietransitie.

In dit streven naar duurzaamheid is een gedeelde verantwoordelijkheid van essentieel belang, evenals de inzet van creativiteit en flexibiliteit. Alleen door gezamenlijke inspanningen en innovatieve benaderingen kunnen we erfgoed behouden en tegelijkertijd bijdragen aan een duurzamere en energiebewuste toekomst. De (nieuwe) technologieën die horen bij de energietransitie brengen in sommige gevallen

veiligheidsrisico's met zich mee. Voor een transparante en consequente afweging tussen duurzame energievoorziening, veiligheid en leefbaarheid, werken we bij ruimtelijke ontwikkelingen samen met ketenpartners om de juiste ruimtelijke beleidskeuzes te maken.

Sommige nieuwe technologieën ten behoeve van de energietransitie, waaronder bijvoorbeeld warmtepompen en windmolens, kunnen voor geluid-, geur- of lichthinder zorgen. Ook voor flora en fauna kan overlast ontstaan, bijvoorbeeld bij het isoleren van woningen. De gemeente Wassenaar wil een rustige openbare ruimte behouden en een toename van ook dit type hinder zo veel mogelijk voorkomen. Tegelijkertijd wil Wassenaar de energietransitie niet vertragen. Een goede afweging hier-tussen vindt plaats binnen de ruimtelijke planvorming, de lokale energie-strategie en het soortenmanagementplan. Met dit plan hoeven inwoners niet individueel onderzoek te laten doen als ze willen isoleren, maar wordt dit voor de hele gemeente tegelijk gedaan².

10.2 Milieu

Milieu omvat de thema's geluid, milieuzonering (nabijheid bedrijven tot gevoelige activiteiten), lucht-, water- en bodemkwaliteit, omgevingsveiligheid (transport en opslag van gevaarlijke stoffen) en natuur. Al deze kwaliteiten dragen bij aan een positieve impact op de gezondheid van de mensen die in Wassenaar wonen, werken en recreëren. Ook zorgt het voor behoud en verbetering van flora en fauna. Hierdoor wordt Wassenaar veiliger en schoner. Het gaat om de balans in de relatie mens, dier en natuur. Milieubeleid is kaderstellend voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. In de structuurvisie was het milieubeleid onvolgende meegenomen. Daarbij wordt milieu een steeds belangrijker aspect, gezien de vraagstukken die op ons af komen. Om deze reden zijn de hoofdlijnen voor milieu aangevuld met uitspraken van beleid dat wordt opgesteld (aangegeven in de voetnoot).

10.2.1 Geluid

Om geluidhinder te voorkomen (en vanwege voordelen op het gebied van gezondheid, luchtkwaliteit en doorstroming van verkeer) geeft Wassenaar steeds meer prioriteit aan de fietser, het openbaar vervoer en elektrisch rijden. Ook wordt gekeken naar een andere inrichting van de N44. Zeker ook in en rondom de natuur wordt hiermee beoogd om de geluidbelasting, uitlaatgassen en drukte te beperken. Wassenaar wil nieuwe woningen (en andere gevoelige bestemmingen) alleen toestaan op afstand van drukke wegen en waar dat niet mogelijk is, dat er gepaste geluidwerende maatregelen aanwezig zijn³. Dat is, naast landelijk beleid, geregeld in het gemeentelijke beleid over hogere waarden⁴ en het gemeentelijke actieplan geluid⁵. Wassenaar zet zich in samenwerking met de relevante ketenpartners in om overlast van alle soorten vliegtuiglawaai zoveel mogelijk te beperken. Dit betreft met name overlast van vliegtuigen van en naar Schiphol.

10.2.2 Milieuhinder en bedrijvigheid

Wassenaar is een rustige gemeente als het gaat om bedrijvigheid en wil dat zo houden. Hiertoe wordt er goed afgewogen hoe dicht bedrijvigheid bij woningen en andere gevoelige bestemmingen wordt toegestaan. Nieuwe activiteiten worden uitsluitend op gepaste afstand van elkaar gerealiseerd⁶. Deze inzet vindt plaats binnen ruimtelijke participatie en planvorming. Er wordt overwogen of er geurbeleid opgenomen kan worden in het omgevingsplan⁷. In gebieden waar reeds bedrijven aanwezig zijn wil Wassenaar milieuhinder, zoals hinder door geluid, lucht, stof, trilling en geur zowel als eventuele veiligheidsrisico's, zoveel mogelijk voorkomen. Met name in de Groene Zone, het centrum, het gebied rondom Maaldrift en bij het gebied aan de Van Hallstraat en de Hofcampweg liggen woningen, horeca en bedrijven in de buurt van elkaar.

² Het soortenmanagementplan wordt momenteel opgesteld en beoordeeld
³ Deels nieuw beleid. De structuurvisie spreekt van de A44/N44 als bedreiging vanwege geluidshinder. Nieuw is dat we nu spreken van alle 'drukke wegen' en dat nieuwe gevoelige bestemmingen op afstand / met maatregelen gerealiseerd worden.

⁴ Ligt momenteel ter inzage, wordt in september definitief vastgesteld
⁵ Wordt in najaar 2024 naar verwachting vastgesteld
⁶ Beleidsregels milieuzonering, ligt nu ter inzage, wordt in september definitief vastgesteld
⁷ Nieuw beleid

De gemeente onderzoekt actief hoe bedrijvigheid beter kan worden geclusterd en in sommige gevallen (bijvoorbeeld binnen de Groene Zone) in overleg met bedrijven of de bedrijvigheid kan worden verplaatst. Kwetsbare functies zoals woningen en kinderopvang zijn niet gewenst binnen of nabij deze gebieden en deze combinatie wordt zoveel mogelijk uitgefaseerd. Ook gaat Wassenaar onderzoeken hoe bestaande situaties binnen deze gemengde gebieden bijvoorbeeld met simpele maatregelen verbeterd kunnen worden⁸.

10.2.3 Luchtkwaliteit

Wassenaar is door haar groene karakter een gemeente met een aantrekkelijk leefklimaat dat nauwelijks bedreigd wordt door milieubelastende activiteiten. Vanuit die visie wordt blijvend gewerkt aan een goede luchtkwaliteit. Wassenaar heeft een goede luchtkwaliteit, wil aan alle geldende normen voldoen en kent slechts enkele bronnen van vervuiling. We meten en monitoren de luchtkwaliteit in Wassenaar doorlopend via gegevens van het RIVM, eigen metingen in samenwerking met inwoners ('citizen science') en met de GGD. We werken samen met de GGD en de Haagse regio om de luchtkwaliteit hier te verbeteren. Het is immers een (gemeente)grensoverschrijdend probleem.

10.2.4 Bodemvitaliteit en waterkwaliteit

Wassenaar heeft in een groot deel van de gemeente een zeer vitale bodem met veel en een divers bodemleven. Een goede kwaliteit van bodem en water is essentieel om de biodiversiteit te bevorderen, klimaatverandering aan te kunnen en om de winning van drinkwater mogelijk te blijven maken. De regels omtrent waterkwaliteit zijn aangescherpt in de Kaderrichtlijn Water (KRW), waar Wassenaar uiterlijk in 2027 aan moet voldoen. Om dat te bereiken wordt de waterkwaliteit gemonitord en waar nodig positief beïnvloed door het creëren van doorstroming, meer zuurstof en meer open water, plus het bestrijden van planten en stoffen die het water verstikken. Wassenaar wil verharding en bodemvreemde

voorwerpen/materialen waar mogelijk beperken en staat geen nieuwe bronnen van bodem- en watervervuiling toe. Op deze manier versterkt de gemeente de waterkwaliteit en bodemvitaliteit op plekken waar het bodemleven beperkt is en voorkomt zij verslechtering van kwaliteit. Dit bereikt zij onder andere met het gemeentelijke beleid ten aanzien van kabels en leidingen, bodembeheer en de groen- en watervisie. Er is speciale aandacht voor PFAS, lood en andere zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Bodemdaling kan een risico worden in veengebieden. Wassenaar heeft slechts een klein veengebied, maar uiteraard wordt hier rekening mee gehouden bij planontwikkeling. Dit wordt gedaan door 'water- en bodemsturend' te werken. Bij deze visie, geïntroduceerd door het Rijk, wordt bekeken wat er vanuit de bodem en de waterhuishouding mogelijk is en dan wordt bekeken of een activiteit hier in past. Hiermee kan er beter aangepast worden aan klimaatverandering. Door de genomen bebouwing en versterking is er soms sprake van grondwateroverlast, met name in kelders. Hoewel eigenaren verantwoordelijk zijn voor het waterdicht maken van het huis en kelder wil de gemeente dit toch zoveel mogelijk voorkomen (dan wel beperken) middels voorlichting, in samenwerking met het hoogheemraadschap. Dit vormt ook een extra reden om de kwaliteit van de duinen in stand te houden, want daarmee kan grondwateroverlast beperkt worden. In paragraaf 6.4 wordt hier verder op ingegaan.

10.2.5 Waterkwantiteit

Ongeveer een derde van het Wassenaarse grondgebied ligt in de grondwaterbeschermingszone en grondwaterstromen. Dit is omdat er drinkwater gewonnen wordt in de duinen en in het drinkwaterwingebied. De waterkwaliteit en daarmee samenhangend de bodemkwaliteit zijn dus van cruciaal belang. Samen met ketenpartners, met name Dunea, zorgt Wassenaar voor drinkwater voor de regio. Deze ruimte houdt Wassenaar ook in de toekomst beschikbaar voor drinkwaterwinning. Er wordt gekeken naar uitbreiding van locaties om zo ook in de toekomst

voldoende drinkwater beschikbaar te houden. Wassenaar vervult hierin een functie voor de hele regio. In samenwerking met het Hoogheemraadschap wordt gewerkt aan een optimale grondwaterstand in balans met zowel landbouw als groengebieden. In paragraaf 6.4 wordt hier verder op ingegaan.

10.2.6 Omgevingsveiligheid

Een ander belangrijk milieuaspect is het in kaart brengen van risicogebieden in het kader van externe veiligheid. Externe veiligheid gaat in op risicobronnen waar gevaarlijke stoffen aanwezig zijn of worden getransporteerd, zoals: buisleidingen, transportassen en inrichtingen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen kan er sprake zijn van de aanwezigheid van deze risicobronnen binnen of in de nabijheid van het plangebied. In diverse wet- en regelgeving is opgenomen dat het bevoegd gezag bij het opstellen van deze ruimtelijke plannen, de Veiligheidsregio in de gelegenheid stelt om hierover advies uit te brengen. Afhankelijk van de aard en omvang van de risico's (in de omgeving) voor het ruimtelijke plan wordt door de Veiligheidsregio Haaglanden in het kader van omgevingsveiligheid een beknopt of uitgebreid advies uitgebracht.

Net als elders in Nederland bevinden zich in Wassenaar opslagplekken van gevaarlijke stoffen (LPG-tankstation, chlooropslag, etc.) en leidingen/wegen waar gevaarlijke stoffen worden vervoerd (N44 en N14, hogedruk aardgasleiding). Er wordt voorkomen dat zeer kwetsbare functies zoals scholen, kinderdagverblijven en woon- zorgcomplexen in de nabijheid hiervan gerealiseerd worden. Bestaande situaties van nabijheid worden waar mogelijk uitgefaseerd. Ook wil Wassenaar geen nieuwe kwetsbare functies waar zich veel mensen bevinden (zoals woningbouwcomplexen, wijken of kantoren) toestaan in de buurt van

⁸ Deels nieuw beleid. Diverse bestemmingsplannen en gewoonterecht bevatten maatregelen.

risicobronnen. Deze inzet vindt plaats binnen de ruimtelijke planvorming (in overleg met de Veiligheidsregio) en via beleid⁹.

10.2.7 Bedreigingen voor natuur

Wassenaar is de meest groene en meest biodiverse gemeente in Nederland en wil dat graag behouden en versterken. Ons doel is te streven naar duurzaam toerisme, waarbij het behoud van natuur, cultuur en milieu zowel op korte als lange termijn centraal staat. Wassenaar kent een aantal drukfactoren waardoor de natuur beperkt wordt, zoals stikstofuitstoot nabij de duinen, het verkeer en intensieve recreatie. Deze drukfactoren wil Wassenaar zoveel mogelijk beperken. In samenwerking met ketenpartners werkt Wassenaar eraan om Meijendel, Berkheide en de NNN gebieden in Wassenaar minder te belasten, bijvoorbeeld door verkeersbeperking, alleen extensieve of beter gespreide recreatie te faciliteren en door te onderzoeken of en hoe een bufferzone rondom Meijendel en Berkheide kan worden gecreëerd. Ook wordt stikstofuitstoot beperkt door intensivering van agrarische bedrijvigheid niet toe te staan en door in de nabijheid van Meijendel en Berkheide überhaupt geen nieuwe agrarische functies toe te staan waarbij ammoniak vrijkomt¹⁰.

Lichthinder is met name voor flora en fauna een probleem. Wassenaar wil bekijken of specifiek beleid hiervoor wenselijk en doelmatig is. Deze inzet vindt plaats binnen de ruimtelijke planvorming en door middel van goede samenwerking met ketenpartners, waaronder Dunea, de provincie en waterschappen, regiogemeenten en natuurorganisaties¹¹.

Wassenaar wil voorkomen dat de biodiversiteit afneemt door bouwwerkzaamheden of bedrijvigheid en zet zich hier actief voor in. Hierbij werkt de gemeente samen met inwoners, ketenpartners en andere belanghebbenden om ontwikkelingen op een natuurinclusieve manier mogelijk te maken. Dit doet de gemeente onder andere met een

soortenmanagementplan en door inwoners en ontwikkelaars goed te informeren over de plichten en mogelijkheden ten aanzien van soortenbescherming¹². We monitoren bij alle ruimtelijke ontwikkelingen de effecten op alle soorten en natuurgebieden en we volgen hierbij de lijn uitgezet in de Omgevingswet deel natuur..

10.2.8 Milieuhinder in de openbare ruimte

Wassenaar heeft een rustige en veilige openbare ruimte zonder veel milieuhinder. Dat kan behouden blijven door een actuele APV en handhaving hiervan, plus helder evenementenbeleid.

Wassenaar heeft een zeer uitgebreid aanbod aan sport waar inwoners van de eigen gemeente en buurgemeenten veelvuldig gebruik maken. Hiermee stimuleert Wassenaar de gezondheid van inwoners in de hele regio. Ook biedt Wassenaar sportieve recreanten een schone lucht, een groene omgeving en veel wandel-, hardloop-, ruit- en fietspaden. Deze sportactiviteiten wil Wassenaar versterken en behouden zonder dat inwoners er hinder door ondervinden. Verkeershinder kan beperkt worden door alternatief vervoer te faciliteren. Geluid- of geurhinder kan beperkt worden door aandacht te hebben voor de afstand tot sportactiviteiten en eventuele hinderbeperkende maatregelen. Deze inzet vindt plaats binnen de ruimtelijke planvorming. Ook wordt toegewerkt naar een emissieloos wagenpark van de gemeente in 2050

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitgewerkt.

Gebiedsgerichte ambities duurzaam en energieneutraal

Centrum

- Meervoudig ruimtegebruik;

- Functiemenging > bij toevoeging nieuwe
- functies rekening houden met kwaliteit bestaande woonfuncties;
- Verduurzaming van de leefomgeving door
- toepassing alternatieve energievoorzieningen;
- Ondergronds plaatsen vuilcontainers ter
- verhoging van de leefbaarheid en (verblijfs)kwaliteit van de openbare ruimte.

Woonwijken

- Verduurzaming van de leefomgeving, o.a. door
- Levensloopbestendig bouwen en toepassing alternatieve energievoorzieningen;
- Ruimte bieden aan duurzaamheidsmaatregelen bij bestaande bebouwing;
- Nieuwbouwwoningen hebben minimaal energielabel A;
- Ondergronds plaatsen vuilcontainers ter verhoging van de (verblijfs)kwaliteit van de openbare ruimte.

Bedrijventerreinen

- Weren van nieuwe bedrijvigheid uit de meest milieubedreigende categorieën (4.1 en hoger) om ontwrichting leefbaarheid te voorkomen;
- Ruimte bieden aan duurzaamheidsmaatregelen en alternatieve energievoorzieningen.

Buitengebied

- Geen windmolens op zichtafstand van de kust;
- Geen windmolens of zonneweides;
- Regionale samenwerkingsverbanden opzoeken om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren.

⁹ Er wordt momenteel gewerkt aan nieuw beleid, in samenwerking met de Haagse regio, Veiligheidsregio en Omgevingsdienst Haaglanden

¹⁰ Nieuw beleid

¹¹ Nieuw beleid

¹² Soortenmanagementplan wordt deze zomer opgesteld

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- We zorgen voor een volwaardige beleidsbasis op het gebied van milieu.
- We gaan aan de slag met de evaluatie voor de geluidssituatie in de gemeente
- We brengen de risicogebieden wat betreft externe veiligheid in beeld.
- ...

11 Gezond en veilig

11.1 Zorg

11.1.1 Toegankelijke zorg

Door de decentralisaties in het sociaal domein zijn een aantal verantwoordelijkheden en beslissingsbevoegdheden van de rijksoverheid naar gemeenten gegaan. Het doel van de decentralisaties is om beleid dicht bij de burgers te brengen en de zorg beter op de lokale behoeften af te stemmen. Een van de uitdagingen die voortvloeien uit deze decentralisaties is de noodzaak voor hulpbehoevenden om langer thuis te wonen en dat ook daadwerkelijk te kunnen doen. We streven ernaar dat elke inwoner zich veilig voelt en de mogelijkheid heeft om zelfstandig te wonen. Met de toenemende vergrijzing groeit de vraag naar geschikte woonruimte, vaak gelijkvloers of in kleinschalige wooncomplexen waar ook zorg kan worden verleend. Bovendien wordt een steeds groter deel van de bevolking steeds afhankelijk van zorg en ondersteuning. In dit kader zetten we ons in om passende oplossingen te vinden en een ondersteunend klimaat te creëren waarin inwoners, ongeacht hun zorgbehoeften, met vertrouwen en autonomie in hun eigen woonomgeving kunnen blijven.

We hebben een groot en hoogwaardig zorgaanbod in Wassenaar, waar onder een gezondheidscentrum. We vinden het belangrijk dat mensen niet vereenzamen en geen netwerk meer hebben. Daarom kijken we hoe we ervoor kunnen zorgen dat ouderen andere mensen kunnen blijven ontmoeten. Het voorzieningenniveau en de spreiding en toegankelijkheid van voorzieningen in het dorp speelt daarbij een belangrijke rol.

11.1.2 Ontmoeten in de wijk

We zijn trots op ons goede fundament van sociale netwerken. Wassenaar kent 31 wijk- en belangenorganisaties die bijna gemeentedekkend zijn. Het is een sterke structuur die volgens ons nog verder versterkt kan worden door het stimuleren van onderlinge samenwerking. In combinatie met voldoende ontmoetingsplaatsen in de wijk en het multifunctionele

gebruik van accommodaties willen we hiermee de basis leggen voor een goede sociale cohesie.

11.1.3 Zelfredzaam maar met goede voorzieningen

In het sociaal domein omarmen we een aantal kernwaarden, gericht op het welzijn en de zelfredzaamheid van onze inwoners. We vinden het belangrijk dat inwoners zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven behouden en zelfredzaam zijn. We zetten daarvoor onder meer in op de ontwikkeling van een duurzaam zorgsysteem dat toegankelijk is en dicht bij huis voorziet in de behoeften van onze inwoners. Inwoners die hulp nodig hebben moeten tijdig en passend de juiste ondersteuning kunnen krijgen.

We streven naar een veilige omgeving waarin sociale verbondenheid floreert en we een hechte gemeenschap hebben. Ook moeten onze inwoners gezond opgroeien en zich maximaal kunnen ontwikkelen in een veilige omgeving. We vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen in ons dorp. Maar meedoen is soms (even) niet mogelijk, bijvoorbeeld omdat mensen zich eenzaam voelen, een grote zorgtaak hebben voor kinderen, de omgeving onvoldoende inclusief is of ouders psychische klachten hebben. Op die momenten willen we dat er een passend aanbod is van informatie, advies, ondersteuning, hulp en zorg. We willen ervoor zorgen dat het samenspel tussen de inwoners van Wassenaar, vrijwilligers, betrokken ondernemers en welzijns- en zorgprofessionals zo goed mogelijk verloopt. De uitvoering moet zo goed mogelijk aansluiten bij de leefwereld van inwoners, zodat we het fijne en leefbare dorp blijven dat Wassenaar nu is.

11.1.4 Veiligheid in alle facetten

Een belangrijke voorwaarde voor een gezond en leefbaar Wassenaar is de veiligheid op orde. Voor een veilige omgeving spelen er in Wassenaar een aantal thema's waar we mee aan de slag willen. Dit zijn: ondermijnende activiteiten, jeugdoverlast, zorg & veiligheid (veel openbare orde problematiek heeft als oorsprong een zorgcasus), fysieke kwaliteit

(inrichting, onderhoud en beheer van de openbare ruimte), verkeersveiligheid en ingrijpende misdrijven en traditionele criminaliteit. We hebben deze thema's inmiddels in beeld en gaan aan de slag om hier passend beleid op te maken door integraal veiligheidsbeleid op te stellen.

11.2 Sport en gezondheid

11.2.1 De sportiefste van Nederland

Wassenaar is een echt sportdorp. Je kunt er in verenigingsverband veel verschillende sporten beoefenen bij een grote veelzijdigheid aan sportverenigingen. Er is een divers aanbod van sportscholen, ballet, dans, denksport, zweefvliegen, paardensport en verschillende vormen van watersport. Tevens beschikt Wassenaar over een modern binnenzwembad. Ook zijn er veel goede mogelijkheden om ongeorganiseerd te sporten en/of te bewegen. Voorbeelden hiervan zijn de vele fiets- en wandelpaden door de prachtige natuurgebieden, het strand en de diverse trapveldjes met een voetbalkooi of basketbalring. Met deze faciliteiten ambiëren we een toppositie als een van de meest sportieve gemeenten in Nederland. De sportfaciliteiten in onze gemeente worden gekenmerkt door toegankelijkheid, voldoende capaciteit, goede bereikbaarheid en zorgvuldig onderhoud. Sport moet in onze gemeente synoniem staan aan ontspanning, sociale interactie, gezondheid, beweging, en vrijwillige inzet.

11.2.2 Sporten in de openbare ruimte

Ons streven gaat verder dan de traditionele normen van sporadisch sporten. We willen meer beweging in het dagelijks leven bevorderen, vooral in de openbare ruimte. De leefomgeving dient ook uit te nodigen tot bewegen, in het kader van positieve gezondheid. De mogelijkheid tot sporten en bewegen buiten verenigingen om willen we graag behouden en waar mogelijk zelfs uitbreiden. Dit draagt namelijk bij aan de leefbaarheid, sociale cohesie, gezonde leefstijl, betere school- en werkprestaties, de identiteit van de buurt, citymarketing en participatie. We willen hiermee de huidige groep mensen die ongeorganiseerd sporten nog meer mogelijkheden bieden en de groep mensen die dit nog niet doen

faciliteren en motiveren om dit wel te gaan doen. We zetten in op een intensiever gebruik van de buitenruimte.

11.2.3 Multifunctionele sportvoorzieningen

We bekijken of we bestaande sportvoorzieningen multifunctioneel in kunnen zetten. Veel van deze faciliteiten blijven gedurende grote delen van de dag onbenut. Het doel is om deze ruimtes veelzijdig in te zetten voor diverse activiteiten, zoals ontmoetingen, vergaderingen, kinderopvang en meer. Hiermee willen we niet alleen een sportieve gemeente zijn, maar ook een plek waar sportfaciliteiten een centrale rol spelen in het sociale en maatschappelijke leven van de gemeenschap.

11.2.4 Naar een rookvrije generatie

Preventie van gezondheidsklachten staat voor ons voorop. Voorkomen dat men zorg nodig heeft, is ons hoofddoel. Onze focus voor gezondheidsvraagstukken komt – overeenkomstig het nationaal preventieakkoord - vooral te liggen op de drie thema's:

- roken;
- problematisch alcohol- en drugsgebruik;
- overgewicht, gezonde voeding en meer bewegen.

Daarnaast is ons doel dat in 2025 alle sport, speeltuinen, ziekenhuizen en GGZ rookvrij zijn.

11.3 Gemeentelijke accommodaties

11.3.1 Alleen accommodatie voor een brede doelstelling

We koesteren ons sociale, culturele en sportieve klimaat. Ons accommodatiebeleid is gericht op het efficiënt huisvesten van instellingen die actief zijn op het gebied van sport, welzijn en andere maatschappelijke activiteiten. Echter, wij zien het bezitten en aanbieden van accommodaties niet als onze primaire verantwoordelijkheid. Het behouden van accommodaties in gemeentelijk eigendom staat alleen centraal wanneer het essentieel is voor het verwezenlijken van bredere doelstellingen. Gemeentelijke accommodaties die niet langer noodzakelijk zijn, zullen we zorgvuldig afstoten. Hierbij kijken we kritisch naar mogelijkheden voor

herontwikkeling, met het oog op het versterken van ruimtelijke structuren.

Ook panden die van essentieel belang zijn voor de kwaliteit van de openbare ruimte en de kenmerkende uitstraling van Wassenaar, of die integraal zijn verbonden met de gemeentelijke landgoederen, blijven in gemeentelijk eigendom. Er liggen kansen voor de toekomst in het multifunctionele gebruik van accommodaties, vooral daar waar sport- en cultuurvoorzieningen samenkomen, zoals aansluitend op ons sportbeleid. Ons doel is niet alleen het behoud van waardevolle gemeentelijke eigendommen, maar ook het creëren van mogelijkheden voor vernieuwing en versterking van onze gemeenschap.

11.4 Onderwijs

11.4.1 Kennis en kansen

Het onderwijs in Wassenaar staat goed bekend, omdat het een divers scala aan mogelijkheden biedt van uitstekende kwaliteit. Zowel het primair als voortgezet onderwijs biedt een breed scala aan keuzes. De gemeente telt negen basisscholen verspreid over diverse wijken, twee middelbare scholen, en daarnaast de Indonesische School en de American School of The Hague (ASH). Op het landgoed Clingendael vindt men het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen, wat in combinatie met de vele ambassades en residenties veel expats naar Wassenaar trekt.

We streven ernaar dat het niveau en de spreiding van de onderwijsvoorzieningen in Wassenaar op peil blijven. Hierdoor kunnen kinderen zo dicht mogelijk bij huis onderwijs volgen. Het fundament van Talentum wordt geconsolideerd en het netwerk waar mogelijk verder uitgebreid. We onderzoeken of het aanbod van internationaal (tweetalig) onderwijs versterkt kan worden.

11.5 Kunst en cultuur

11.5.1 Kunst en cultuur voor iedereen

Het prachtige landschap van Wassenaar heeft door de jaren heen talloze kunstenaars geïnspireerd, wat nog steeds voelbaar is door het aantal atelierwoningen in de omgeving. De gemeente beheert een kunstcollectie die geïnspireerd en ontstaan is rond Wassenaar. Al tientallen jaren investeren we in beeldende kunst in de openbare ruimte, met zo'n 80 kunstwerken verspreid door de gemeente. Raadhuis De Paauw is het kloppende culturele hart van Wassenaar, met diverse tentoonstellingen, lezingen en concerten. In de bibliotheek worden een breed scala aan culturele activiteiten georganiseerd, van lezingen en workshops tot cursussen, voorleessessies en muzikale voordrachten. Een zaal in de bibliotheek is zelfs omgetoverd tot een filmhuis.

We vinden het belangrijk dat onze inwoners op verschillende manieren kunnen genieten van kunst en cultuur. We streven naar het verstevigen en het uitbouwen van het culturele leven in Wassenaar om zo de culturele waarde in de gemeente te vergroten. Er is in de gemeente aandacht voor specifieke doelgroepen. Enerzijds moet er voldoende aanbod zijn voor jongeren, maar door de toenemend aantal ouderen, is het ook belangrijk dat het cultuuraanbod ook op die doelgroep aansluit.

We voeren cultuurbeleid dat aansluit bij het rijke culturele veld, de unieke cultuurhistorische context, de groene omgeving en samenwerking met omliggende gemeenten. Het bevorderen van cultuurparticipatie staat centraal, met de focus op beeldende kunst, muziek en cultuureducatie. Publiekstrekkers zoals de Dag van het Kasteel en Open Monumentendag bieden een breed publiek de kans om volop te genieten van Wassenaars diverse culturele aanbod.

11.6 Inclusiviteit

11.6.1 Iedereen doet mee

We geloven in een gemeenschap waar iedereen een volwaardige rol speelt. We koesteren de diversiteit van onze gemeente. 'Samenleven'

gaat verder dan met elkaar op dezelfde plek wonen. Het gaat om samenwerken, elkaar begrijpen en ondersteunen. We streven naar een inclusieve omgeving waar elke stem wordt gehoord en gerespecteerd. Iedere inwoner, ongeacht achtergrond, bekwaamheid of overtuiging, heeft een rol in het weven van het weefsel van onze gemeente. We zetten in op inclusie op alle fronten, van onderwijs en arbeidsmarkt tot arbeidsmarkt en sport en vrije tijd. Verder kijken we ook naar een toegankelijke openbare ruimte. Gebouwen en openbare buitenruimten moeten toegankelijk zijn voor iedereen, waaronder ook kwetsbare mensen in de samenleving. Er wordt bijgedragen aan concrete verandering in het leven van mensen (bijvoorbeeld door deelname aan het gewone verenigingsleven), maar ook aan gezamenlijk draagvlak, eigenaarschap en bewustwording.

Wassenaar is een plek waar iedereen kan deelnemen, niemand moet aan de zijlijn staan. We erkennen en stimuleren de eigen kracht van individuen en groepen. Dit vormt voor ons het fundament van een veerkrachtige gemeenschap die streeft naar gelijkheid, rechtvaardigheid en begrip. In Wassenaar creëren we kansen voor eenieder om actief deel te nemen aan de samenleving. Zo kijken we in het bijzonder naar doelgroepen die meer aandacht nodig hebben. Denk aan internationals/expats op een goede manier faciliteren en ze verbinden en betrekken bij de samenleving.

11.6.2 Lokale Inclusieve Agenda Wassenaar

We omarmen diversiteit en zetten ons in voor een samenleving waar gelijkheid, toegankelijkheid en inclusie centraal staan. We streven naar een gemeenschap waarin elke inwoner gelijke kansen heeft om volledig deel te nemen aan het leven in onze gemeente. Of het nu gaat om betrokkenheid bij reguliere clubs en verenigingen, toegang tot het reguliere onderwijs, mogelijkheden op de arbeidsmarkt, een inclusieve thuisomgeving of participatie in de buurt; gelijke kansen en toegankelijkheid zijn voor ons de fundamenten van een inclusieve samenleving. Om dit te verwezenlijken hebben we samen met inwoners en organisaties

gezamenlijk een Lokale Inclusie Agenda ontwikkeld. Deze agenda is niet alleen gericht op tastbare veranderingen in het dagelijks leven van mensen, zoals de mogelijkheid tot deelname aan reguliere verenigingen, maar ook op het opbouwen van gezamenlijk draagvlak, het stimuleren van eigenaarschap en het vergroten van bewustzijn.

11.7 Nieuwe vraagstukken

We merken in de praktijk dat sommige beleidsstukken in het sociaal domein niet meer goed aansluiten bij de hedendaagse vraagstukken. Daarom werken we aan een nieuwe visie sociaal domein. Met deze visie kunnen we onze ambities op het gebied van ‘gezond en inclusief’ waar maken. Indien deze visie sociaal domein nieuwe hoofdlijnen van beleid bevat ten opzichte van voorliggende Omgevingsvisie, dan zullen we dit bij de eerstvolgende actualisatieronde aanpassen. Een belangrijke focus van het nieuwe beleidsplan is de komst van Sociaal Team Wassenaar. Om één toegang voor inwoners te garanderen kiezen we voor de inrichting van het Sociaal Team Wassenaar waarin organisaties beter samenwerken en inwoners één plek hebben voor al hun vragen op het gebied van informatie, advies, ondersteuning, hulp en zorg. Als gemeenten nemen we hierin een stevige positie in voor de sturing, in het bijzonder daar waar het gaat om de meest kwetsbare inwoners.

De ambities in de hoofdstuk zijn hieronder ook gebiedsgericht uitgewerkt.

Gebiedsgerichte ambities gezond en veilig

Centrum

- Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties;
- Behoud hoogwaardig voorzieningenniveau als basis voor vitaliteit en leefbaarheid;
- Stimuleren van bewonersparticipatie ter vergroting van de sociale cohesie;

- Stimuleren kunst in de openbare ruimte ter versterking van de omgevingskwaliteit.

Woonwijken

- Verhogen veiligheidsgevoel door prioritering preventie en opsporing;
- Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties;
- Behoud niveau en spreiding onderwijsvoorzieningen;
- Scholen betrekken bij grote projecten in ons dorp;
- Aandacht voor cultuur- en natuureducatie;
- Behoud en waar nodig creëren ontmoetingsplaatsen (o.a. buurtcentra);
- Stimuleren van bewonersparticipatie ter vergroting van de leefbaarheid en sociale cohesie i.s.m. wijkmanagement;
- Basisvoorzieningen (winkels, zorg) bij voorkeur op loopafstand en anders bereikbaar via openbaar vervoer of doelgroepenvervoer;
- Stimuleren van ontmoeting, bewegen en (ongeorganiseerd) sporten door uitnodigende inrichting openbare ruimte.

Bedrijventerreinen

- Veilige en schone inrichting bedrijventerreinen.

Buitengebied

- Bevorderen multifunctioneel gebruik accommodaties;
- Vitale, toekomstbestendige sportverenigingen als basis voor gezondheid, leefbaarheid en sociale cohesie;
- Stimuleren van bewegen en (ongeorganiseerd) sporten door het versterken van fiets- en wandelroutenetwerk.

Aan de slag

Dit gaan we als gemeente de komende tijd concreet doen:

- Opstellen van het beleidsplan sociaal domein
- ...

Verantwoording

We zijn aan het einde gekomen van deze Omgevingsvisie. In dit laatste hoofdstuk staan we stil bij de belangrijkste organisatorische aspecten voor de totstandkoming van deze Omgevingsvisie, of het vervolg.

12 Verantwoording en vervolg

12.1 Participatie en inspraak

Omdat deze Omgevingsvisie gebaseerd is op bestaande beleidsstukken, zijn er geen nieuwe beleidskeuzes in opgenomen. We gebruiken voor deze Omgevingsvisie de in het verleden gemaakte keuzes. Toen we deze keuzes in het verleden gemaakt hebben, hebben we hiervoor (meestal) al geparticipeerd met bijvoorbeeld de samenleving. Daarom hebben we ervoor gekozen voor deze eerste beleidsneutrale versie van de Omgevingsvisie geen uitgebreid participatietraject te doorlopen. We bouwen voort op de uitkomsten van de participatie uit het verleden. Tijdens de periode dat deze Omgevingsvisie ter inzage ligt, organiseren we een inloopbijeenkomst voor geïnteresseerden om vragen te stellen over de Omgevingsvisie. De geïnteresseerden hebben indien gewenst de mogelijkheid om via een zienswijze hun inbreng te leveren voor de Omgevingsvisie.

12.2 Omgevingsvisie dagvers houden

Bij nieuwe (beleids)opgaven gaan we uit van de Omgevingsvisie. Als er hierbij nieuwe inzichten ontstaan, bekijken we of we de Omgevingsvisie moeten aanpassen. Het bijwerken van de Omgevingsvisie naar de actualiteit kan het gevolg zijn van:

- nieuwe inzichten in uitwerkingstrajecten rondom thema's en gebieden;
- nieuwe opgaven die nog niet in de Omgevingsvisie staan;
- het niet meer aansluiten op opgaven in de samenleving en de beoogde strategie daarbij.

De gemeenteraad buigt zich elke twee jaar over de evaluatie en actualisatie van de Omgevingsvisie.

Er kan dus sprake zijn van een kleine aanpassing als gevolg van een nieuw inzicht. Het kan ook gaan om een ingrijpendere aanpassing. Dat gebeurt als blijkt dat de Omgevingsvisie niet meer actueel is. We

houden dat constant in de gaten. Bij de aanpassing van de Omgevingsvisie laten we altijd zien hoe we de participatieprocedure hebben ingepast. Hoe we inwoners en betrokken partijen laten meedenken en meebeslissen bij een eventuele aanpassing is afhankelijk van hoe ingrijpend de aanpassing is.

12.3 Integraal werken met de Omgevingsvisie

Integraal en gebiedsgericht werken zijn de bouwstenen voor onze Omgevingsvisie en ons beleid (programma's). Ze geven inzicht in het langetermijnperspectief voor de gemeente Wassenaar. Maar met dit perspectief zijn we er nog niet. Enerzijds gaan we de opgaven uit onze Omgevingsvisie verder uitwerken. Dit doen we bijvoorbeeld met het gebiedsgericht werken. Anderzijds is de Omgevingsvisie een dynamisch document wat we periodiek evalueren en waar mogelijk aanpassen, zodat het goed aansluit bij de opgaven die we binnen onze gemeente tegenkomen. Dit vraagt ook om een integrale aanpak om zo prioriteiten te kunnen stellen. We zetten ons in om als gemeente duidelijke en integraal afgewogen keuzes te maken. We wegen de verschillende belangen af en luisteren naar de samenleving door middel van participatie. We zijn ons ervan bewust dat we bij het integraal werken ook lastige keuzes zullen moeten maken en af en toe concessies moeten doen.

12.4 Wel of geen plan-mer procedure

Het voorkomen van aantasting van het milieu vinden wij een groot maatschappelijk belang. Daarom hebben we het milieubelang intensief betrokken bij de totstandkoming van deze Omgevingsvisie. Wij hebben dit in de Omgevingsvisie gedaan door vanaf het begin de milieubelangen in beeld te houden bij het maken van keuzes en bij alle belangrijke keuzes na te denken over de mogelijke nadelige gevolgen voor het milieu. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is een formele procedure voor het meewegen van de milieubelangen. We hebben ervoor gekozen het meewegen van de milieubelangen binnen deze Omgevingsvisie niet middels een plan-m.e.r. te doen.

Het gebeurt dat een plan (zoals een Omgevingsvisie) kaderstellend is voor toekomstige m.e.r.-plichtige activiteiten. In dat geval is een plan-m.e.r. een verplicht element voor de totstandkoming van de visie. Een plan-m.e.r. is verplicht als het plan/de visie kaderstellend is voor m.e.r.- (beoordelings)plichtige besluiten, of als we een passende beoordeling moeten maken op grond van Omgevingswet onderdeel natuur.

De Omgevingsvisie Wassenaar bevat geen nieuwe (grote) ontwikkelingen. We baseren alle beleidsuitspraken op vastgesteld beleid. Daarom kiezen we ervoor om voor de Omgevingsvisie zelf geen plan-m.e.r.-procedure te doorlopen. Ontwikkelingen hebben we alleen agenderend opgenomen.

De Omgevingsvisie biedt interpretatieruimte en mogelijkheid tot maatwerk. De feitelijke milieueffecten zijn afhankelijk van de mate en manier waarop deze interpretatieruimte nader ingevuld wordt. Het uitvoeren van een plan-m.e.r. op dergelijke globale ambities zou ook een globale plan-m.e.r. opleveren. Zodra dergelijke ambities concreter worden kan een plan-m.e.r. noodzakelijk zijn. In dat geval dragen we er op dat moment zorg voor.

12.5 Toepassing milieu beginselen

Dat er geen plan-m.e.r. procedure is doorlopen, betekent niet dat milieu geen onderdeel was van de uitwerking van deze Omgevingsvisie. Bij het uitwerken van de Omgevingsvisie is het milieu wel degelijk meegenomen. Bestaand beleid is de basis geweest voor deze Omgevingsvisie. Hierin hebben we de milieubelangen in elke stap meegenomen. Dit blijven we ook in de toekomst doen. We hebben daarbij aandacht voor de milieubeginselen zoals die in de Omgevingswet (artikel 3.3.) staan. Dat zijn de beginselen van:

- voorzorg;
- preventief handelen;
- bestrijding aan de bron;
- de vervuiler betaalt.

Milieu weegt niet altijd het zwaarst. We maken steeds een afweging met andere zaken. Zoals de maatschappelijke behoefte en de noodzaak van bepaalde ontwikkelingen.

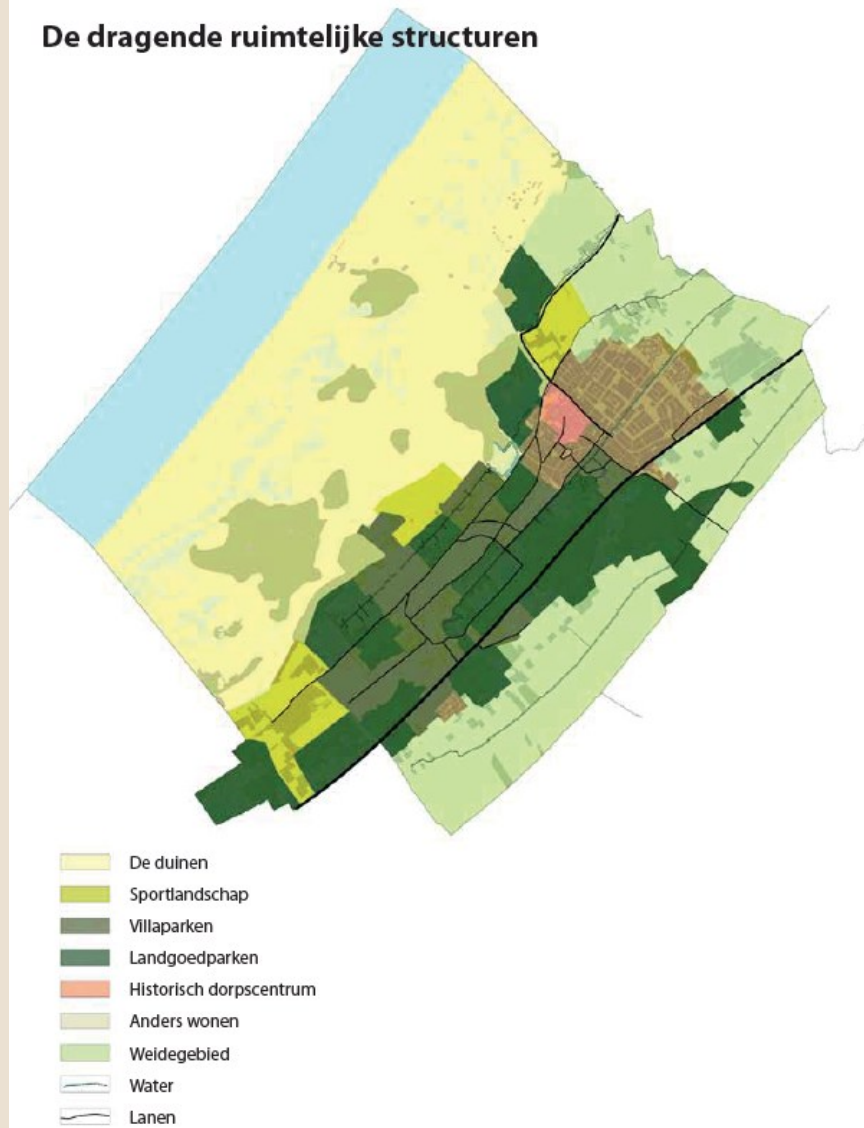
12.6 Kostenverhaal

Met deze Omgevingsvisie zetten we de stip op de horizon en schetsen we het publiekrechtelijk kader. Daarbinnen kunnen zich ruimtelijke ontwikkelingen voordoen. Gemeenten zijn onder de Omgevingswet verplicht om de kosten die ze maken te verhalen op initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen. Het kostenverhaal verzekeren wij bij voorkeur privaatrechtelijk met een anterieure overeenkomst. Het kostenverhaal moet voldoen aan de wettelijke kaders en is redelijk en billijk. Als het niet mogelijk is om met een anterieure overeenkomst tot overeenstemming te komen over onder andere het kostenverhaal, dan dient de gemeente het kostenverhaal publiekrechtelijk te verankeren: in het omgevingsplan of de omgevingsvergunning voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten. Onder kostenverhaal vallen binnen de Omgevingswet ook de vrijwillige en afdwingbare financiële bijdragen. Omdat we het belangrijk vinden het kostenverhaal goed te borgen, leggen we de financiële bijdragen als programma ter vaststelling voor aan het college. Hiermee wordt het kostenverhaal goed geborgd, maar geeft dit ons ook de ruimte om dit eenvoudig te actualiseren als we daar aanleiding voor zien.

Bijlage 1 - Dragende ruimtelijke structuren
Wassenaar - structuurvisie

De dragende ruimtelijke structuren

De duinen

Beschutte bossen, open vlakten en natte duinvalleien wisselen elkaar af waardoor de biodiversiteit in de duinen hoog is. Deze kwaliteiten worden extra beschermd in het Natura2000-gebied Meijendel en Berkheide, in een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht en in het Cultuurhistorisch convenant Meijendel en Berkheide. De acht kilometer lange kustzone met duinen beveiligt tegen invloeden van zee, maar zorgt tegelijkertijd voor schoon drinkwater en heeft een belangrijke recreatieve meerwaarde. De duinen bevatten daarnaast een rijk militair erfgoed (Atlantikwall) en restanten van voormalig agrarisch grondgebruik.

Sportlandschap

De buitenplaatscultuur vormde ook de bakermat voor de sport- en jachtcultuur in Wassenaar. Elitesporten als tennis, golf en paardenrennen ontstonden op de buitenplaatsen. Golf startte in 1889 op buitenplaats Clingendael. Ook de renbaan lag in 1882 op Clingendael; vanaf 1906 op Duindigt. Op voormalige gronden van met name Clingendael, Duindigt en Groot Haesebroek bevinden zich sportvelden voor tennis, golf, hockey en paardenrennen. De sportvelden dragen bij aan de openheid van het landschap.

Villaparken

Veel landgoedbossen en buitenplaatsen zijn in de 20ste eeuw verkaveld ten behoeve van woningbouw. Dit zijn de zogenaamde woonbossen, waarbij vrijstaande villa's op grote percelen zijn gerealiseerd. De veelal cultuurhistorisch waardevolle bebouwing draagt in belangrijke mate bij aan de karakteristieke uitstraling van ons dorp. De grote particuliere tuinen bepalen voor een belangrijk deel de groene uitstraling van Wassenaar. De villaparken, gebouwd na 1910, zoals De Kieviet, De Drie Papegaaien en Rijksdorp zijn op ensemblesniveau opvallend, omdat naast een ruim opgezette verkaveling en een landschappelijk stratenplan ook naar harmonie werd gestreefd tussen landschap, bebouwing en architectuur van de villa's onderling.

Landgoedparken

De cultuurhistorisch waardevolle bebouwing en de bijbehorende tuin- en parkaanleg zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en hebben een hoge ensemblewaarde. Boomgroepen, parkbossen en lanen worden afgewisseld met open vlakten en zichtlijnen. De landgoedparken hebben hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische kwaliteiten.

Historisch dorpscentrum

De kern van het dorp wordt gevormd door het Plein, waar eeuwenoude straten samenkomen. Hier concentreert zich de oudste bebouwing van het dorp met de middeleeuwse dorpskerk en het baljuwhuis. Het dorp kenmerkt zich door een rijke functiemengeling, kleinschalige bedrijvigheid (horeca, detailhandel) en veel groen rondom Duinrell en Neyenburgh. Het historische centrum vormt de kern van waaruit Wassenaar als dorp is ontstaan en geeft daarmee aarding in de lokale geschiedenis en cultuur. De dorpskerk fungeert als centraal oriëntatiepunt omringd door historische bebouwing. Met een divers en kwalitatief winkelaanbod, culturele functies en hoogwaardige horeca is het centrum van belang als voorziening voor het dorp, voor de lokale ondernemers en als centraal ontmoetingspunt en verblijfsgebied.

Anders wonen

Wassenaar kent een grote differentiatie van bebouwingstypologieën. Behalve villa's en landhuizen heeft Wassenaar ook middenstandswoningen en sociale woningbouw in Oostdorp en Kerkehout, bijzondere woonvormen zoals het WAVO -park en naoorlogse wijken. Veel wijken met daarin een groot aantal centrale, groene wijkparken zijn ontworpen door bekende namen in de stedenbouw- en tuinarchitectuur.

Weidegebied

De laaggelegen strandvlakte (oostelijke zone) en het riviergebied (ten noorden van het dorp) bestaan hoofdzakelijk uit graslanden met veel weidevogels evenals een restant van de bollencultuur en akkerbouw.

Het middeleeuwse verkavelingspatroon is nog goed herkenbaar in het landschap en de wateringen en kavelsloten zorgen voor een goede afwatering. De agrarische sector is de economische drager en beheerder van het weidegebied dat zich kenmerkt door zijn openheid.

Water

Uitgangspunt is de historische structuur met de kenmerkende wateringen. De gemeentegrens met Voorschoten wordt gevormd door de Scheytsloot, de scheidingswatering. De Veenwatering, Zijlwatering en Kaswatering behoren tot de hoofdwaterstructuur. De Zijlwatering is binnen stedelijk gebied opgenomen in het stedenbouwkundig weefsel van de woonwijken en doorkruist daarbij enkele landgoederen, waar de watering deels vergraven is tot vijvers. De Wassenaarse duinen leveren als waterwingebied ons drinkwater. Mede vanwege de duinen is de waterkwaliteit in Wassenaar goed en het landschap met zijn afwisseling van strandwallen en –vlakten zorgt voor een natuurlijke doorstroming. De waterstructuur met wateringen, sloten en vijvers is op orde en fungeert als goede afwatering en waterberging. Daarnaast speelt water een belangrijke rol in diverse recreatievormen. De goed vertakte waterstructuur biedt mogelijkheden voor de sportvisserij en bij vorst voor schaatsters. Over de Zijlwatering loopt een kanoroute richting het Valkenburgse Meer. Daarnaast kan men kanoën over de Veenwatering. De gemeente heeft drie jachthavens binnen haar grondgebied: aan de Wassenaarse Zijl, in het centrum en aan de rand van Vliegveld Valkenburg.

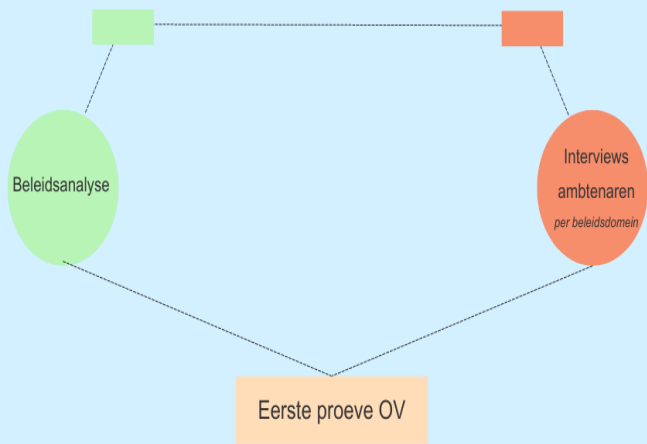
Lanen

Uniek is de aaneengesloten landgoederenzone die op de strandwallen is ontstaan. Een ander uniek element voor Wassenaar is de laanbomenstructuur. Deze lanen vormen een belangrijke drager van de groenstructuur in de gemeente. Wassenaar heeft circa 23.900 laanbomen, waarvan maar liefst 105 monumentale bomen. Enkele laanstructuren hebben hun oorsprong in de Middeleeuwen, zoals de Buurtweg, Jagerslaan en Rust- en Vreugdlaan. De lanen en laanbomen zijn de dragers van het groen in Wassenaar.

Bijlage 2 - Beleidsdocumenten Omgevingsvisie

Proces to nu toe

17

Beleidsdocumenten (vastgesteld) meegenomen in Omgevingsvisie

- Actieplan Geluid 2018-2023, gemeente Wassenaar, 2018
- Amendement op Herzien Realisatieplan Verkeer Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2023
- APV Wassenaar 2022
- BeheerPlan Groen 2021-2023, 2021
- Beheervisie Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2023
- Bijlage 1 Startnotitie Beleidsplan Sociaal domein Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2023
- Bos en Bomen ‘Een ruimtelijke strategie voor meer bos en bomen in Zuid-Holland’, Provincie Zuid-Holland, 2022
- Checklist VRH Externe Veiligheid v2.3, veiligheidsregio Haaglanden, 2021
- Coalitieakkoord Wassenaar 2023
- Contouragenda Natuurinclusief Zuid-Holland, Provincie Zuid-Holland, 2023
- CultuurNota Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2021
- Deelnota hogere waarden geluidbeleid, gemeente Wassenaar, 2009
- Duin Horst en Weide. Naar een toekomstbestendig landschap met behoud van vorstelijke allure. 2022
- Duurzaamheid_Amendement VVD LW! CDA Co2, 2020
- Economische Visie Wassenaar 2016-2019, gemeente Wassenaar, 2016
- Erfgoedvisie ‘Naar een erfgoedzorg voor iedereen’ 2018-2024, gemeente Wassenaar, 2018
- Fietsveiligheidsplan Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2021
- Groen- en watervisie 2015-2019, 2015
- Het verhaal van Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2021
- Kamerbrief bodem en water sturend, ministerie van infrastructuur en waterstaat, 2022
- Nota onderlegger Zuid-Holland ‘Waarbij water en bodem sturend zijn. O.m. provincie Zuid-Holland, 2023
- Landschapsstrategie Nationaal Park Hollandse Duinen, 2020
- Lokale Energiestrategie Wassenaar 2023-2026, gemeente Wassenaar, 2023
- Module Beleid IWKp 2024-2028 Vs13, Leidse regio, 2023
- Motie LWI, CDA, GL, D66, HvW, VVD, PvdA, 'Wassenaar wordt rookvrij Wen er maar'
- Nota bodembeheer Wassenaar, 2023
- Nota van uitgangspunten Groene Zone, gemeente Wassenaar, 2023
- Rapport ‘Luchtverontreiniging in de regio Haaglanden’ van GGD Haaglanden, 2019
- Realisatieplan Verkeer Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2022
- Regionaal waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027, Provincie Zuid-Holland, 2022
- Regionale Energiestrategie Rotterdam Den Haag, Regio Rotterdam Den-Haag, 2021
- Regionale Omgevingsagenda Hart van Holland 2040 ‘Aan de slag met Hart van Holland’. 2020
- Ruimtelijke puzzel Haagse regio. MUST
- Startnotie Lokale Inclusieve Agenda Wassenaar 2022-2025, gemeente Wassenaar 2021
- Startnotitie Integraal Veiligheidsbeleid Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2022
- Startnotitie Internationale Wassenaarders, gemeente Wassenaar 2021
- Startnotitie Nota parkeerbeleid, gemeente Wassenaar, 2022
- Startnotitie Wassenaar Sporten is voor iedereen 2016 – 2020, gemeente Wassenaar, 2016
- Structuurvisie Wassenaar, gemeente Wassenaar, 2017
- Transitievisie Warmte 2050, gemeente Wassenaar, 2021
- Uitvoeringsprogramma Lokaal Gezondheidsbeleid Wassenaar 2020-2022, gemeente Wassenaar, 2019
- Verkeersplan gemeente Wassenaar, 2016
- Wegencategorisering 2023, gemeente Wassenaar, 2023
- Woonvisie 2021-2025 ‘Grip op Wonen’, gemeente Wassenaar, 2021

Ruimte. Mensen. Toekomst.

Amsterdam

Rhijnspoorplein 38
1018 TX Amsterdam
+31 (0)20 506 19 99

Boxtel

Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
+31 (0)411 850 400

Venlo

Industriestraat 94
5931 PK Tegelen
+31 (0)77 373 06 01

info@bro.nl
www.bro.nl

